

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Сумський державний педагогічний університет
ім. А. С. Макаренка
Кафедра методики викладання суспільних дисциплін

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до вивчення навчального курсу
«ОСНОВИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ»**

Для студентів вищих педагогічних навчальних закладів

Суми
Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка
2011

УДК 342(477)(075.9)
ББК 67.9(4УКР)300я73
М 54

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка

Укладачі: **Ю. А. Деркачов**, старший викладач кафедри методики викладання суспільних дисциплін СумДПУ ім. А. С. Макаренка

Т. М. Марченко, викладач кафедри методики викладання суспільних дисциплін СумДПУ ім. А. С. Макаренка

Рецензенти:

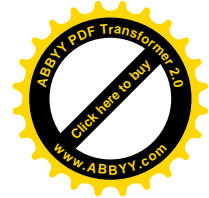
О. Туляков – директор Сумської філії Міжрегіональної академії управління персоналом, кандидат педагогічних наук;

О. Звірко – доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ», кандидат юридичних наук

М 54 Основи конституційного права України : метод. рекомен. [для студ. вищ. пед. навч. закл.] / [уклад. Ю. Деркачов, Т. Марченко]. – Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. – 60 с.

Методичні матеріали призначені для студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК 342(477)(075.9)
ББК 67.9(4УКР)300я73

I. Пояснювальна записка

Основи конституційного права України, як гуманітарна дисципліна, є складовою частиною професійної підготовки майбутніх вчителів правознавства.

Необхідність вивчення конституційного права України зумовлена тим, що воно посідає головне місце в правовій системі України і є провідною галуззю в системі національного права України, яка регулює суспільні відносини, що стосуються найважливіших питань держави і суспільства, а саме: основи конституційного ладу держави, правовий статус людини і громадянина, територіальний устрій, порядок організації і функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування.

Здобуті основоположні знання будуть сприяти становленню у майбутніх спеціалістів активної громадянської позиції, підвищення рівня правової свідомості і культури, поваги до Конституції і законів України.

Програма дисципліни передбачає вивчення основних положень Конституції України і конституційного законодавства.

Методичні рекомендації розроблені для студентів педагогічного університету відповідно до вимог кредитно-модульної системи, що дає змогу забезпечити окремий підхід при викладанні дисципліни студентам різних спеціальностей, враховуючи рівень підготовки та їх майбутній фах.

Мета навчального курсу основ конституційного права України:

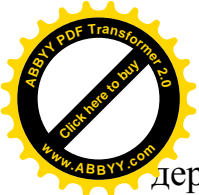
1. Опанувати студентами основи конституційного права України та здобути основоположні теоретичні знання цієї галузі.
2. Викласти методику аналізу юридичних фактів, конституційних правовідносин.

Завдання курсу основ конституційного права України.

1. Навчити студентів аналізувати джерела конституційного права України. Користуватися Конституцією України, вирішувати юридичні задачі з конституційного права.
2. Сформувати навички застосовувати знання з конституційного права України в конкретних ситуаціях суспільного життя.
3. Ознайомити студентів з правами, свободами та обов'язками громадянина, закріплені другим розділом Конституції України.
4. Виховувати повагу до Конституції та законів України.

У результаті опанування курсу студенти повинні:

Знати: теоретичні положення основ конституційного ладу України, правового статусу людини і громадянина; організації і функціонування органів

державної влади, територіального устрою держави, систему та принципи організації і діяльності органів місцевого самоврядування в Україні.

Уміти: застосовувати знання з конституційного права України в життєвих ситуаціях.

Обсяг курсу: 18 год. – лекції,

10 год. – практичні заняття,

8 год. – самостійна робота студентів.

Форма контролю: залік.

II ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання	Курс	Семестр	Загальне навантаження		Кількість годин						Консультації	Контроль самостійної роботи	Залік
			Кредити ECTS	Години	Аудиторні заняття				Індивідуальна робота студентів	Самостійна робота студента			
					Всього	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття					
Ст.	3	6	1	42	36	18		10		8	2	2	2

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

номер		Назва розділу	Розподіл годин					разом
№ з/п	модуля		лекції	Семінари (практичні)	лабораторні	Індивідуальні	самостійна робота	
1	1	Конституційне право України як провідна галузь національного права.	2				1	3
2	1	Загальна характеристика чинної Конституції України.	2				1	3
3	1	Загальні засади конституційного ладу України.	2	2				4
4	1	Конституційно-правовий статус людини і громадянина.	2	2				4
5	1	Конституційно-правові форми народовладдя в Україні.	2	2				4
6	2	Конституційна система і статус органів державної влади в Україні.	2	2			2	6
7	2	Конституційні основи правосуддя та органів судової влади в Україні.	2				1	3
8	2	Конституційно-правовий статус прокуратури України.	2				1	3
9	2	Конституційні основи місцевого самоврядування в Україні.	2	2			2	6
		Всього	18	10			8	36

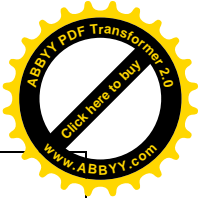
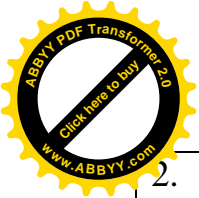
РОЗДІЛ 1

№ п/п	Кількість модулів	Види підсумкового контролю	Сума балів
1	Модуль 1		24-40
1.1.	Конституційне право України як провідна галузь національного права.		
1.2.	Загальна характеристика чинної Конституції України.		
1.3.	Загальні засади конституційного ладу України.		
1.4.	Конституційно-правовий статус людини і громадянина.		
1.5.	Конституційно-правові форми народовладдя в Україні.		
2	Модуль 2		24-40
2.1.	Конституційна система і статус органів державної влади в Україні.		
2.2.	Конституційні основи правосуддя та органів судової влади в Україні.		
2.3.	Конституційно-правовий статус прокуратури України.		
2.4.	Конституційні основи місцевого самоврядування в Україні.		
	Разом за модулі		48-80
	Атестація		12-20
	Разом за дисципліни		60-100

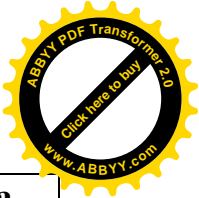
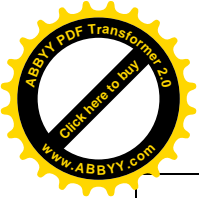
РОЗДІЛ 2. Зміст окремих модулів та їх елементів

Модуль 1

1. Теоретична частина			
1.	Конституційне право України як провідна галузь національного права.	Тестування	8-14
2.	Загальна характеристика чинної Конституції.	Тестування	
3.	Загальні засади конституційного ладу України.	Тестування	
4.	Конституційно-правовий статус людини і громадянина.	Тестування	
5.	Конституційно-правові форми народовладдя в Україні.	Тестування	
2. Практична частина.			
1.	Практичне заняття 1: Загальні засади конституційного ладу України.	Усне опитування, складання схем	6-10

2.	Практичне заняття 2: Конституційно-правовий статус людини і громадянина.	Письмове опитування	
3.	Практичне заняття 3: Конституційно-правові форми народовладдя в Україні.	Усне опитування, тестування	
3. Самостійна робота.			
1.	Конституційне право України як провідна галузь національного права.	Повідомлення	4-6
2.	Загальна характеристика чинної Конституції.	Доповіді	
Модуль 2			
1. Теоретична частина			
1.	Конституційна система і статус органів державної влади в Україні.	Усне опитування	8-12
2.	Конституційні основи правосуддя та органів судової влади в Україні.	Усне опитування	
3.	Конституційно-правовий статус прокуратури України.	Тестування	
4.	Конституційні основи місцевого самоврядування в Україні.	Тестування	
2. Практична частина.			
1.	Практичне заняття 1: Конституційна система і статус органів державної влади в Україні.	Усне опитування	6-10
2.	Практичне заняття 2: Конституційні основи місцевого самоврядування в Україні.	Письмове опитування, тестування	
3. Самостійна робота.			
1.	Конституційна система і статус органів державної влади в Україні.	Доповіді	6-8
2.	Конституційні основи правосуддя та органів судової влади в Україні.	Повідомлення	
3.	Конституційно-правовий статус прокуратури України.	Усне опитування	
4.	Конституційні основи місцевого самоврядування в Україні.	Усне опитування	
	Разом за модулі		48-80
	Атестація		12-20
	Разом за дисципліни		60-100

Критерії оцінки	Бали	Шкала ECTS	Оцінка за іспит	Оцінка за залік
Базові пробіли в знаннях	1-34	F	«незадовільно»	«не зараховано»
Результати можуть задовольняти мінімальні вимоги (допуск до участі в заходах підсумкового контролю)	35-59	FX	«незадовільно»	«не зараховано»
Результати задовільні, але із значними (істотно важливими) пробілами	60-64; 65-74	E-D	«задовільно»	«зараховано»
Результати добрі з незначними помилками	75-84; 85-89	C-B	«добре»	«зараховано»
Результати відмінні	90-100	A	«відмінно»	«зараховано»

Критерії переведення балів у звичайну оцінку

Оцінка	Коефіцієнт переводу
Відмінно	0,86 – 1
Добре	0,71 – 0,85
Задовільно	0,6 – 0,7
незадовільно	0,01 – 0,59

Загальна кількість балів з дисципліни

оцінка	Модуль 1	Модуль 2	Атестація	Всього
Відмінно	34-40	34-40	22-20	90-100
Добре	28-35	28-35	19-19	75-89
Задовільно	24-30	24-30	12-14	60-74
Незадовільно	0-23	0-23	0-13	0-59

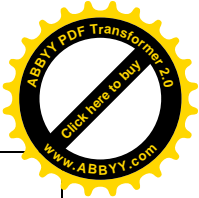
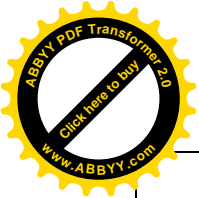
Орієнтовна кількість додавання і знімання балів

Бали додаються	
Опрацювання додаткової наукової літератури	1-3
Виступ з доповідями, повідомленнями, рефератами	1-3
Науково-дослідна робота з дисципліни	1-4
Участь у наукових конференціях	1-3
Публікації в періодичній пресі з дисципліни	1-5
Бали знімаються	
Систематичні спізнення	1-3
Систематичне порушення дисципліни	1-5
Пропуск занять без поважних причин	1 бал за пропуск
Систематична невідповідність до занять без поважних причин	1-3

ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

№ п/п	ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ	К-сть год.
1.	<p align="center">Тема 1. Конституційне право України як галузь національного права</p> <p>Поняття конституційного права. Співвідношення термінів «конституційне право» і «державне право». Предмет і метод конституційного права. Структура предмета конституційного права. Місце та роль конституційного права в системі права України.</p> <p>Суспільні відносини, які регулюються нормами конституційного права. Види конституційно-правових відносин. Суб'єкти та об'єкти конституційно-правових відносин. Підстави виникнення, зміни і припинення конституційно-правових відносин. Юридичні факти в конституційному праві.</p> <p>Система галузі конституційного права. Поняття та види конституційно-правових інститутів. Загальні, головні та початкові конституційно-правові інститути. Специфіка окремих конституційно-правових інститутів. Конституційно-правові норми, їх структура, зміст і класифікація.</p> <p>Джерела галузі конституційного права України. Природне та позитивне право. Проблема визнання природного права як джерела конституційного права. Система нормативних джерел галузі конституційного права України. Місце Конституції України та конституційних законів в системі джерел галузі конституційного права. Колізії в конституційному праві.</p> <p>Поняття і предмет науки конституційного права України. Функції і методологія науки конституційного права. Історія становлення і розвитку науки конституційного права в українському конституціоналізмі. Конституційне право як навчальна дисципліна.</p> <p align="center">Контрольні питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Що таке конституція, як змінювалося значення цього терміна в історії? 2. Коли і в яких країнах з'явилися перші конституції? 3. Коли і за яких умов було прийнято першу Конституцію України? 4. Поясніть зміст конституційного права. 5. В чому сутність Конституції України? <p align="center">📖 Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Конституція України. - К., 1 996. 2. Коментар до Конституції України. –К., 1996. 3. Декларація про державний суверенітет України /Відомості Верховної Ради України –1990., №31– с.429. 	2

4. Акт проголошення незалежності України /Відомості Верховної Ради України–1991р., №38 – с. 502.

5. Закон України «Про правонаступництво України» /Відомості Верховної Ради України –1991р., №46 –с.617.

6. Конституційне право України /За ред. проф. В.Ф. Погорілка. – К., 2000,

7. Кравченко В. Конституційне право України. Навч. посібник. – К., 2000.

8. Лавринович О. Конституційне забезпечення народовладдя в Україні //Віче – 2000.–№2.

9. Лукашенко А. До питання державного регулювання економічних відносин в Україні // Вісник Академії правових наук України. – 1998. – №2(13)

10. Тодика Ю. Роль Конституції України в становленні громадянського суспільства //Вісник Академії правових наук України. – 1999. – №2(17).

2

Тема 2. Загальна характеристика чинної Конституції України

Поняття Конституції України та її структура. Преамбула Конституції, її зміст і політико-правове значення.

Соціальне призначення і нормативно-регулююча роль Конституції України. Конституція як джерело й основа діючого законодавства. Юридичні властивості Конституції, її функції. Форми реалізації конституційно-правових норм.

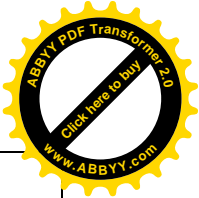
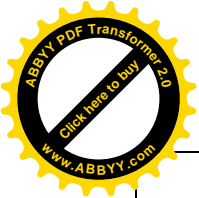
Порядок внесення змін до Конституції України.

Контрольні питання:

1. Наведіть структуру діючої Конституції України.
2. Про що йдеться в Преамбулі Конституції? Який державний устрій має Україна?
3. Яку характеристику нашої країни дає Конституція.
4. У чому полягає особливість Конституції як Основного Закону країни (порядок прийняття, зміни, юридична сила)?
5. Визначте етапи конституційного процесу, який призвів до прийняття нової Конституції України.
6. Який порядок внесення змін до Конституції України?

📖 Література:

1. Конституція України. - К., 1 996.
2. Коментар до Конституції України. –К., 1996.
3. Декларація про державний суверенітет України /Відомості Верховної Ради України –1990., №31– с.429.
- 4.Акт проголошення незалежності України /Відомості Верховної Ради України–1991р., №38 – с. 502.
- 5.Закон України «Про правонаступництво України» /Відомості Верховної Ради України –1991р., №46 –с.617.

6. Конституційне право України /За ред. проф. В.Ф. Погорілка. – К., 2000,

7. Кравченко В. Конституційне право України. Навч. посібник. – К., 2000

8. Лавринович О. Конституційне забезпечення народовладдя в Україні // Віче – 2000.–№2.

9. Лукашенко А. До питання державного регулювання економічних відносин в Україні // Вісник Академії правових наук України. – 1998. – №2(13).

10. Тодика Ю. Роль Конституції України в становленні громадянського суспільства // Вісник Академії правових наук України. – 1999. – №2(17).

Тема 3. Загальні засади конституційного ладу України

2

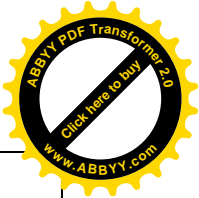
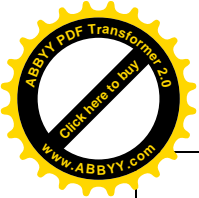
Поняття конституційного ладу і його співвідношення з державним ладом. Закріплення конституційного ладу в Конституції України. Риси України як конституційної держави. Засади конституційного ладу як загальний, конституційно-правовий інститут.

Гуманістичні й демократичні засади конституційного ладу в Україні. Людина, її життя й здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека – найвища соціальна цінність в Україні. Утвердження й забезпечення прав і свобод людини – головний обов'язок держави.

Народ – носій суверенітету і єдине джерело влади в Україні. Конституційне закріплення принципу народного суверенітету. Співвідношення народного, національного і державного суверенітету. Форми здійснення влади народу. Пряма демократія. Здійснення народовладдя через органи державної влади й органи місцевого самоврядування.

Україна – республіка. Основні риси республіканської форми правління. Види республік. Особливості республіканської форми правління в Україні. Характеристика політичного режиму. Конституційне закріплення форми Української держави. Україна – унітарна держава. Поняття та риси унітарної держави.

Конституційна характеристика якісних рис України як суверенної й незалежної, демократичної, соціальної, правової держави. Демократична держава та її ознаки. Правова держава та її сутність. Конституційне закріплення ознак України як правової держави. Здійснення державної влади в Україні на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Принцип верховенства права – найважливіша ознака правової держави. Верховенство Конституції України по відношенню до всіх інших нормативно-правових актів. Національне право України й норми міжнародного права. Конституційні засади правового порядку в Україні.

Економічні та політичні засади конституційного ладу в Україні. Принципи державного регулювання економічної й політичної діяльності в правовій державі. Закріплення в Конституції України принципів політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності. Конституційне регулювання питань власності та її захисту. Право власності на землю.

Конституційні принципи культурної та мовної політики Української держави. Статус української мови як державної мови. Гарантування Конституцією України вільного розвитку, використання й захисту російської, інших мов національних меншин України.

Поняття й значення державних символів. Конституційна система й функції державних символів. Конституційно-правовий статус Державного Гімну, Державного Прапора України.

Конституція України про основні функції й обов'язки держави.

Захист конституційного ладу в Україні. Особливий порядок внесення змін до розділу Конституції України, в якому визначаються загальні засади конституційного ладу.

Поняття територіального устрою держави. Територіальний та державний устрій. Ознаки унітарних та федеративних держав. Різновиди унітарних держав. Конституційне закріплення форми державного устрою України як відносно децентралізованої унітарної держави.

Автономія: поняття та види. Автономія установ і автономія колективів.

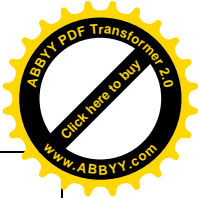
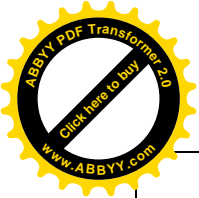
Територіальна та екстериторіальна автономія колективів. Види та форми територіальної автономії. Адміністративно-територіальна, національно-територіальна і національно-державна автономія. Автономія в Україні. Конституційний статус Автономної Республіки Крим. Державно-правові органи. Державно-правові органи АРК. Повноваження Автономної Республіки Крим за законодавством України.

Поняття та система адміністративно-територіального устрою України. Види адміністративно-територіальних одиниць.

Засади територіального устрою України.

Контрольні питання:

1. Що таке державні символи? Для чого вони потрібні?
2. Які символи української держави встановлено чинним законодавством?
3. На які адміністративно-територіальні одиниці поділена Україна?
4. Що таке народний суверенітет? Як закріплено народний суверенітет у Декларації про державний суверенітет України?
5. Поміркуйте, чи є існування автономії Криму порушенням єдності та неподільності державної території України.
6. Висловіть ваше міркування щодо визначення в Конституції України «народного суверенітету».

📖 Література:

1. Конституція України. - К., 1 996.
2. Коментар до Конституції України. –К., 1996.
3. Декларація про державний суверенітет України /Відомості Верховної Ради України –1990., №31– с.429.
4. Акт проголошення незалежності України /Відомості Верховної Ради України–1991р., №38 – с. 502.
5. Закон України «Про правонаступництво України» /Відомості Верховної Ради України –1991р., №46 –с.617.
6. Конституційне право України /За ред. проф. В.Ф. Погорілка. – К., 2000,
7. Кравченко В. Конституційне право України. Навч. посібник. – К., 2000.
8. Лавринович О. Конституційне забезпечення народовладдя в Україні //Віче – 2000.–№2.
9. Лукашенко А. До питання державного регулювання економічних відносин в Україні // Вісник Академії правових наук України. – 1998. – №2(13).
10. Тодика Ю. Роль Конституції України в становленні громадянського суспільства //Вісник Академії правових наук України. – 1999. – №2(17).

Тема 4. Конституційно-правовий статус людини й громадянина

2

Основи правового статусу людини й громадянина як загальний конституційно-правовий інститут. Основні принципи правового статусу людини й громадянина та їх закріплення в Конституції України. Визнання та гарантованість прав і свобод людини, встановлених загальновизнаними принципами й нормами міжнародного права.

Громадянство України: поняття та ознаки. Принципи громадянства та їх закріплення в Конституції України і в законодавстві про громадянство. Правова регламентація питань громадянства України. Закон «Про громадянство України» від 18 січня 2001 року. Форми виникнення громадянства України: набуття й визнання громадянства. Прийняття до громадянства України. Припинення громадянства України. Втрата громадянства й вихід із громадянства. Повноваження органів, організацій і посадових осіб по вирішенню питань громадянства України. Виконання рішень, прийнятих у питання громадянства України.

Конституційні права і свободи людини й громадянина. Основні положення сучасної концепції прав людини. Права й свободи, їх співвідношення. Класифікація конституційних прав і свобод. Права людини і права громадянина. Особисті права й свободи. Конституційні гарантії захисту та практичного здійснення прав і

свобод людини й громадянина. Самозахист прав і свобод. Судовий захист прав і свобод.

Конституційні обов'язки людини й громадянина. Рівність обов'язків.

Правовий статус іноземців в Україні. Поняття «іноземець» та види іноземців. Іноземні громадяни та особи без громадянства (апатриди). Правова регламентація режиму іноземців в Україні. Закон «Про правовий статус іноземців» від 24 лютого 1994 року. Права, свободи й обов'язки іноземців. Депортація іноземців. Екстрадиція іноземців іноземній державі.

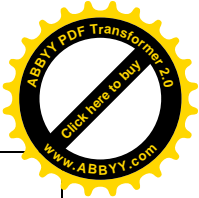
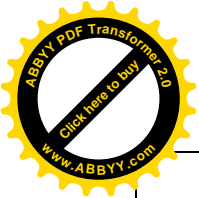
Правовий статус іноземців в Україні. Поняття «іноземець» та види іноземців. Іноземні громадяни та особи без громадянства (апатриди). Правова регламентація режиму іноземців в Україні. Закон «Про правовий статус іноземців» від 24 лютого 1994 року. Права, свободи й обов'язки іноземців. Депортація іноземців. Екстрадиція іноземців іноземній державі.

Контрольні питання:

1. Як вирішено в Україні питання подвійного громадянства?
2. Чим відрізняються поняття громадянство та підданство?
3. В чому подібність та відмінність понять: людина, громадянин, особа?
4. Порівняйте правовий статус громадян та осіб, проживають в Україні, але не мають громадянства України. Чому держава обмежує окремі права та обов'язки осіб, що не мають громадянства?
5. Проаналізуйте можливі наслідки подвійного громадянства для держави та окремої особи.
6. Назвіть принципи правового статусу громадянина.

📖 Література:

1. Конституція України. – К., 1996.
2. Коментар до Конституції України. – К., 1996.
3. Декларація про державний суверенітет України /Відомості Верховної Ради України –1990., №31 – с.429.
4. Акт проголошення незалежності України /Відомості Верховної Ради України – 1991р., №38 – с. 502.
5. Закон України «Про правонаступництво України» /Відомості Верховної Ради України –1991р., №46 – с.617.
6. Конституційне право України /За ред. проф. В.Ф. Погорілка. – К., 2000.
7. Кравченко В. Конституційне право України. Навч. посібник. – К., 2000.
8. Лавринович О. Конституційне забезпечення народовладдя в Україні //Віче – 2000.–№2.

9. Лукашенко А. До питання державного регулювання економічних відносин в Україні // Вісник Академії правових наук України. – 1998. – №2(13).

10. Тодика Ю. Роль Конституції України в становленні громадянського суспільства // Вісник Академії правових наук України. – 1999. – №2(17).

Тема 5. Конституційно-правові форми народовладдя в Україні

2

Поняття прямого народовладдя. Основні форми безпосередньої демократії.

Поняття виборів та їх соціальна функція. Види виборів. Виборче право і виборча система. Особливості виборчої системи України.

Принципи виборчого права і їх закріплення в Конституції України. Принцип вільних виборів. Загальне, рівне і пряме виборче право. Таємне голосування.

Поняття виборчого процесу. Правова регламентація стадій виборчого процесу.

Призначення виборів, утворення виборчих органів і виборчих округів. Виборчі дільниці. Порядок реєстрації виборів. Висування та реєстрація кандидатів. Агітаційна компанія. Права кандидатів і гарантії діяльності. Голосування. Підрахунок голосів і встановлення результатів голосування. Повторне голосування і повторні вибори.

Поняття і соціальна функція референдумів. Види референдумів. Призначення та порядок проведення референдумів. Предмет всеукраїнського референдуму. Правова регламентація організації референдумів та визначення їх результатів. Правові наслідки референдуму. Зміна і відміна рішень, прийнятих референдумом.

Контрольні питання:

1. Які види здійснення народовладдя передбачено в Конституції України?

2. В яких випадках і ким призначається референдум?

3. Проаналізуйте переваги і недоліки різних виборчих систем.

4. Вкажіть норми виборчого законодавства, що забезпечують додержання демократичних принципів виборів.

5. Якими законами регулюється порядок призначення референдуму в Україні?

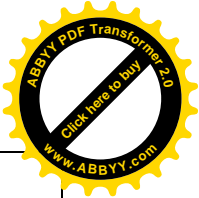
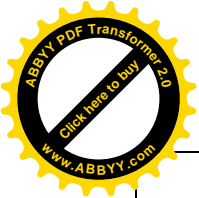
📖 Література:

1. Конституція України. - К., 1996.

2. Коментар до Конституції України. –К., 1996.

3. Декларація про державний суверенітет України /Відомості Верховної Ради України –1990., №31– с.429.

4. Акт проголошення незалежності України /Відомості

Верховної Ради України–1991р., №38 – с. 502.

5. Закон України «Про правонаступництво України» /Відомості Верховної Ради України –1991р., №46 –с.617.

6. Конституційне право України /За ред. проф. В.Ф. Погорілка. – К., 2000.

7. Кравченко В. Конституційне право України. Навч. посібник. – К., 2000.

8. Лавринович О. Конституційне забезпечення народовладдя в Україні //Віче – 2000.–№2.

9. Лукашенко А. До питання державного регулювання економічних відносин в Україні // Вісник Академії правових наук України. – 1998. – №2(13).

10. Тодика Ю. Роль Конституції України в становленні громадянського суспільства //Вісник Академії правових наук України. – 1999. – №2(17).

Тема 6. Конституційна система і статус органів, державної влади в Україні

2

Державна влада як інститут конституційного права. Загальні засади закріплення, організації і здійснення державної влади в Україні.

Поняття та риси органів державної влади. Закріплення системи органів державної влади в Конституції України. Конституційний статус органів законодавчої, виконавчої і судової влади. Місце прокуратури в системі органів державної влади.

Принципи організації і діяльності органів державної влади, їх конституційне закріплення.

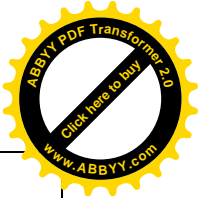
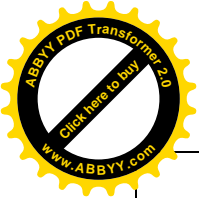
Конституційно-правовий статус Верховної Ради України.

Загальна територія парламентаризму. Парламент та його ознаки. Види парламентів. Конституційний статус Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади. Функції Верховної Ради.

Чисельний склад та структура Верховної Ради, порядок її формування. Строк повноважень Верховної Ради. Дострокове припинення повноважень Верховної Ради.

Компетенція Верховної Ради: поняття, конституційне закріплення. Законодавча компетенція. Питання, що визначаються та встановлюються виключно законами України. Фінансова, установча та контрольна компетенція Верховної Ради. Контрольні повноваження Верховної Ради по відношенню до Президента України та органів Виконавчої влади. Закони: поняття, види. Інші акти Верховної Ради: постанови, заяви, звернення.

Організація роботи Верховної Ради та її правова регламентація. Сесія: порядок скликання та проведення. Розгляд питань на пленарних засіданнях Верховної Ради. Голосування в Верховній Раді.

Органи та посадові особи Верховної Ради: порядок обрання та повноваження. Комітети Верховної Ради: порядок обрання та повноваження. Комітети Верховної Ради: порядок формування, перелік, повноваження. Тимчасові і спеціальні слідчі комісії Верховної Ради.

Законодавчий процес та інші спеціальні парламентські процедури. Стадії законодавчого процесу. Поняття законодавчої ініціативи в Верховній Раді. Попереднє обговорення законопроектів у комітетах Верховної Ради. Порядок обговорення законопроекту на пленарних засіданнях Верховної Ради в ході трьох читань. Прийняття законопроекту. Промульгація закону Президентом України. Введення в дію законів та інших актів Верховної Ради. Особливості проходження конституційних законів.

Статус народного депутата України. Депутатський мандат. Функції, повноваження і форми діяльності народного депутата України. Право законодавчої ініціативи, депутатського запиту. Участь у роботі пленарних засідань Верховної Ради, у роботі постійних комісій та інших органів Верховної Ради. Діяльність депутата у виборчому окрузі.

Гарантії депутатської діяльності. Депутатська недоторканість. Право невідкладного прийому депутата, одержання необхідної для роботи Інформації. Підстави припинення повноважень народного депутата України.

Конституційно-правовий статус Президента України.

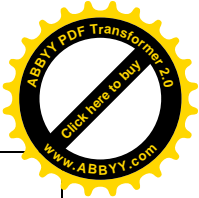
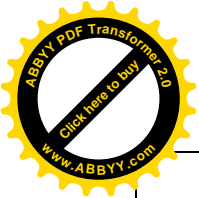
Поняття глави держави та його місце в механізмі державної влади. Становлення інституту президента України. Законодавство про вибори Президента України.

Функції Президента України та його компетенція. Повноваження Президента України по відношенню до Верховної Ради. Конституційні засади взаємовідносин Президента України з органами виконавчої влади. Повноваження Президента України в сфері міжнародних відносин, оборони та охорони правопорядку, прав і свобод громадян. Акти Президента України.

Конституційні підстави та порядок дострокового припинення повноважень президента України. Неможливість виконання Президентом України своїх обов'язків за станом здоров'я. Усунення Президента України з поста в порядку імпічменту Верховною Радою. Виконання обов'язків Президента України у разі дострокового припинення повноважень Президента України.

Конституційний статус Ради національної безпеки і оборони України як координаційного органу при Президентові України. Персональний склад, функції і компетенція Ради національної безпеки і оборони.

Система і повноваження органів державної виконавчої влади в Україні.

Поняття і сутність державної виконавчої влади. Розробка проблематики виконавчої влади та її співвідношення з законодавчою гілкою влади сучасною юридичною наукою. Система органів виконавчої влади. Місце та роль Кабінету Міністрів у механізмі державної влади. Поняття уряду держави та його функції.

Склад Кабінету Міністрів України і порядок його формування. Порядок призначення на посаду Прем'єр-міністра України.

Компетенція Кабінету Міністрів. Постанови і розпорядження Кабінету Міністрів.

Відповідальність Кабінету Міністрів, Відставка Прем'єр-міністра України та інших членів Кабінету Міністрів,

Міністерства та інші органи виконавчої влади: система, порядок формування, основні завдання і функції.

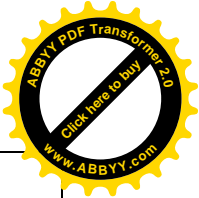
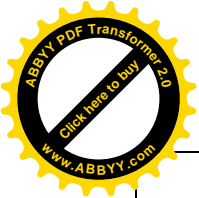
Система місцевих органів виконавчої влади. Конституційно-правовий статус місцевих державних адміністрацій, порядок формування, структура, функції та повноваження місцевих державних адміністрацій. Порядок призначення та відповідальність голів місцевих державних адміністрацій. Підстави та порядок припинення повноважень голів місцевих державних адміністрацій.

Контрольні питання:

1. Назвіть структуру та повноваження Верховної Ради України.
2. Хто може бути Президентом України та які його повноваження?
3. Вкажіть випадки в яких повноваження Президента України можуть бути припинені достроково. Яка процедура дострокового припинення повноважень Президента України?
4. Які принципи покладені в основу діяльності органів виконавчої влади?
5. Як забезпечується законодавством України рівновага між гілками влади?

Література:

1. Конституція України. - К., 1996.
2. Коментар до Конституції України. –К., 1996.
3. Декларація про державний суверенітет України /Відомості Верховної Ради України –1990., №31– с.429.
4. Акт проголошення незалежності України /Відомості Верховної Ради України–1991р., №38 – с. 502.
5. Закон України «Про правонаступництво України» /Відомості Верховної Ради України –1991р., №46 –с.617.
6. Конституційне право України /За ред. проф. В.Ф. Погорілка. – К., 2000.

7. Кравченко В. Конституційне право України. Навч. посібник. – К., 2000.

8. Лавринович О. Конституційне забезпечення народовладдя в Україні // Віче – 2000.–№2.

9. Лукашенко А. До питання державного регулювання економічних відносин в Україні // Вісник Академії правових наук України. – 1998. – №2(13).

10. Тодика Ю. Роль Конституції України в становленні громадянського суспільства // Вісник Академії правових наук України. – 1999. – №2(17).

Тема 7. Конституційні основи правосуддя та органів судової влади в Україні

2

Поняття і сутність судової влади і правосуддя. Законодавство України про судочинство: конституційне, цивільне, кримінальне і адміністративне.

Судова система України. Конституційний суд, загальні суди, господарські суди України.

Система загальних судів, призначення та обрання судів. Основні принципи правосуддя і стадії судочинства.

Поняття системи і структури господарського суду України. Принципи організації і діяльності господарських судів, їх функції і повноваження в сфері вирішення господарських справ. Процедура розгляду справ господарськими судами. Акти, що приймаються господарськими судами: рішення, ухвали, постанови.

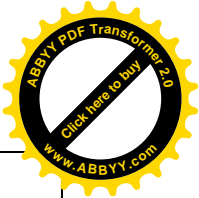
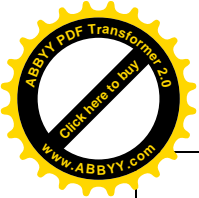
Вища рада юстиції України: порядок формування, склад, основні функції і повноваження.

Контрольні питання:

1. Назвіть основні повноваження судових органів України.
2. Які суди входять до системи судів загальної юрисдикції?
3. Які завдання виконує судова система України?
4. Назвіть функції Конституційного Суду України.
5. У чому полягають особливості господарських судів?
6. Порівняйте функції, порядок формування, строк повноважень, вимоги до суддів різних видів в Україні.

📖 Література:

1. Конституція України. - К., 1996.
2. Коментар до Конституції України. –К., 1996.
3. Декларація про державний суверенітет України /Відомості Верховної Ради України –1990., №31– с.429.
4. Акт проголошення незалежності України /Відомості Верховної Ради України–1991р., №38 – с. 502.
5. Закон України «Про правонаступництво України» /Відомості Верховної Ради України –1991р., №46 –с.617.

6. Конституційне право України /За ред. проф. В.Ф. Погорілка. – К., 2000,
7. Кравченко В. Конституційне право України. Навч. посібник. – К., 2000.
8. Лавринович О. Конституційне забезпечення народовладдя в Україні //Віче – 2000.–№2.
9. Лукашенко А. До питання державного регулювання економічних відносин в Україні // Вісник Академії правових наук України. – 1998. – №2(13).
10. Тодика Ю. Роль Конституції України в становленні громадянського суспільства //Вісник Академії правових наук України. – 1999. – №2(17).

Тема 8. Конституційно-правовий статус прокуратури України

2

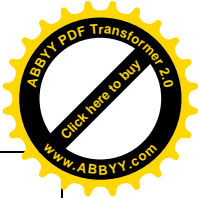
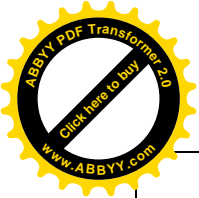
Поняття правового статусу України. Законодавство України про органи прокуратури. Система і структура органів прокуратури України, принципи їх організації і діяльності. Генеральна прокуратура України, прокуратура Автономної Республіки Крим, прокуратури обласні, міські, районні, а також прирівняні до них прокуратури. Строк і порядок призначення прокурорів та інших працівників прокуратури. Функції і повноваження органів прокуратури. Акти прокурорського реагування на виявлені правопорушення.

Контрольні питання:

1. Правовий статус та функції прокуратури України?
2. Визначте систему органів прокуратури.
3. Які права має прокурор при виявленні порушень у межах своєї компетентності?
4. Що є актами прокурорського реагування?
5. Поміркуйте, які спільні функції мають прокуратура та адвокатура.

📖 Література:

1. Конституція України. - К., 1996.
2. Коментар до Конституції України. –К., 1996.
3. Декларація про державний суверенітет України /Відомості Верховної Ради України –1990., №31– с.429.
4. Акт проголошення незалежності України /Відомості Верховної Ради України–1991р., №38 – с. 502.
5. Закон України «Про правонаступництво України» /Відомості Верховної Ради України –1991р., №46 –с.617.
6. Конституційне право України /За ред. проф. В.Ф. Погорілка. – К., 2000,

7. Кравченко В. Конституційне право України. Навч. посібник. – К., 2000.

8. Лавринович О. Конституційне забезпечення народовладдя в Україні // Віче – 2000.–№2.

9. Лукашенко А. До питання державного регулювання економічних відносин в Україні // Вісник Академії правових наук України. – 1998. – №2(13).

10. Тодика Ю. Роль Конституції України в становленні громадянського суспільства // Вісник Академії правових наук України. – 1999. – №2(17).

Тема 9. Конституційні основи місцевого самоврядування в Україні

2

Поняття місцевого самоврядування та його природа. Основні наукові концепції місцевого самоврядування. Місцеве самоврядування в системі організації публічної влади на місцях. Місцеве самоврядування і місцеве управління. Міжнародно-правова регламентація питань місцевого самоврядування. Європейська хартія про місцеве самоврядування.

Сучасні моделі місцевого самоврядування. Конституційне закріплення моделі місцевого самоврядування в Україні. Розвиток законодавства про місцеве самоврядування в Україні.

Територіальна, матеріальна і фінансова основи місцевого самоврядування. Фінансова підтримка місцевого самоврядування державою

Система місцевого самоврядування. Форми здійснення місцевого самоврядування територіальною громадою як суб'єктом муніципальної влади. Безпосереднє здійснення влади муніципальною громадою. Органи та посадові особи місцевого самоврядування. Відповідальність та підконтрольність органів і посадових осіб місцевого самоврядування.

Контрольні питання:

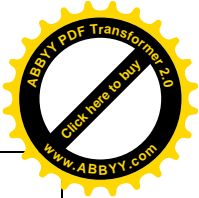
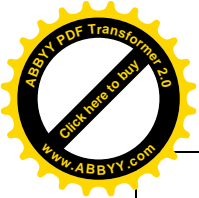
1. Назвіть, які органи місцевого самоврядування створені в Україні?

2. Які повноваження мають органи місцевого самоврядування?

3. Порівняйте порядок обрання керівників органів місцевого самоврядування населених пунктів, районів, областей.

4. Висловіть свою думку щодо завдань органів місцевого самоврядування в Україні.

5. Які проблеми вирішуються в органах місцевого самоврядування та місцевих органів державної виконавчої влади?

📖 Література:

1. Конституція України. - К., 1 996.
2. Коментар до Конституції України. –К., 1996.
3. Декларація про державний суверенітет України /Відомості Верховної Ради України –1990., №31– с.429.
4. Акт проголошення незалежності України /Відомості Верховної Ради України–1991р., №38 – с. 502.
5. Закон України «Про правонаступництво України» /Відомості Верховної Ради України –1991р., №46 –с.617.
6. Конституційне право України /За ред. проф. В.Ф. Погорілка. – К., 2000,
7. Кравченко В. Конституційне право України. Навч. посібник. – К., 2000.
8. Лавринович О. Конституційне забезпечення народовладдя в Україні //Віче – 2000.–№2.
9. Лукашенко А. До питання державного регулювання економічних відносин в Україні // Вісник Академії правових наук України. – 1998. – №2(13).
10. Тодика Ю. Роль Конституції України в становленні громадянського суспільства //Вісник Академії правових наук України. – 1999. – №2(17).

Всього:	18
----------------	-----------

**Тематичний план семінарських занять з курсу
«Конституційне право України»**

№ п/п	Назва теми	Практичні заняття (год.)
1.	Загальні засади конституційного ладу України	2
2.	Конституційно-правовий статус людини і громадянина	2
3.	Конституційно-правові форми народовладдя в Україні.	2
4.	Конституційна система і статус органів державної влади в Україні.	2
5.	Конституційні основи місцевого самоврядування в Україні.	2
	Всього	10

Методичні рекомендації щодо підготовки до семінарських занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття за якого студенти закріплюють знання щодо найважливіших положень конституційного права, які торкаються конституційного устрою держави, правового статусу людини та громадянина, форми народовладдя, системи і функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування. Вчать застосовувати теоретичні знання, нормативно-правові акти, норми конституційного законодавства до ситуації, які можуть виникати в реальному суспільно-політичному житті та в практичній діяльності.

Підготовка до семінарського заняття передбачає вивчення теми заняття за підручником, монографією, конспектом лекцій, опрацювання та аналізу Конституції України, відповідних нормативних актів згідно плану проведення семінарського заняття.

Важливо ознайомитися з офіційним тлумаченням конституційного законодавства, коментарями та роз'ясненнями, який надає конституційний суд при вирішенні конкретних справ з конституційно-правових відносин.

Семінарське заняття проводиться в різних формах: запитань та відповідей студентів, співбесіди, дискусії з попередньо визначених тем, письмові роботи, розв'язання тестових завдань та практичних життєвих ситуацій, що відбуваються в суспільно-політичному житті держави.

При розгляді складних питань студенти пишуть реферати з тем, що додаються до семінарських занять, які потім обговорюються.

При підготовці рефератів необхідно використовувати як основну так і додаткову літературу.

Відсутні студенти на занятті, а також не підготовленість його вимагає відпрацювання даної теми, що буде свідчить про ліквідацію академічної заборгованості.

До кожного семінарського заняття є перелік питань, відповіді на які студенти можуть використовувати в тезах виступу.

Виступ на семінарському занятті повинен бути логічно завершеним.

Семінарське заняття повинно відвідувати, в разі пропуску студент позбавляється можливості закріпити та отримати цілісне уявлення теми, що розглядається на семінарі.

ЗМІСТ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття № 1

Тема: Загальні засади конституційного ладу України

(2 години)

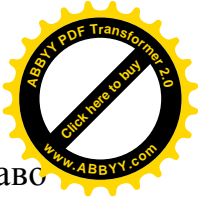
1. Поняття конституційного ладу та його загальна характеристика.
2. Закріплення конституційного ладу в Конституції України.
3. Політичні основи конституційного ладу України.
4. Економічні і соціальні основи конституційного ладу України.
5. Духовні засади конституційного ладу України.
6. Гарантії та механізми захисту конституційного ладу України.

Практичні завдання:

1. Як Конституція врегульовує життя громадян?
2. Яким є значення Конституції України для вас особисто?
3. Що належить до державних символів? Для чого вони потрібні державі?
4. Доведіть фактами високий рівень захисту Конституції.
5. Як в Конституції України визначено державний устрій?

📖 Література:

1. Конституція України. – К., 1 996.
2. Коментар до Конституції України. – К., 1996.
3. Декларація про державний суверенітет України / Відомості Верховної Ради України –1990., №31–с.429.
4. Акт проголошення незалежності України / Відомості Верховної Ради України – 1991р., №38 – с. 502.
5. Закон України «Про правонаступництво України» / Відомості Верховної Ради України –1991р., №46 – с.617.
6. Конституційне право України / За ред. проф. В.Ф. Погорілка. – К., 2000.
7. Кравченко В.В. Конституційне право України. Навч. посібник. – К., 2000.
8. Конституційні засади правового регулювання економічних процесів в Україні // Право України – 1997. – № 9.
9. Корнієнко В. Реалізація ідеалу соціально-правової держави в українському суспільстві // Право України – 2001. – № 2.
10. Лавринович О. Конституційне забезпечення народовладдя в Україні // Віче – 2000. – №2.
11. Лукашенко А. До питання державного регулювання економічних відносин в Україні // Вісник Академії правових наук України. – 1998. – №2(13).

12. Прокопець Л. Соціальна держава як політична реальність // Право України. – 2000. – №12.
13. Скрипник О. Проблема соціальної держави в контексті концепції «державного мінімалізму» // Право України. – 2000. – №11.
14. Сон С. Конституційні основи соціальної сутності Української держави // Юридический весник. – 2002. – № 2.
15. Тодика Ю. Роль Конституції України в становленні громадянського суспільства // Вісник Академії правових наук України. – 1999. – №2(17).
16. Яковюк І. Соціальна держава: до визначення змісту поняття // Вісник Академії правових наук України. – 2001. – №3(26).

Практичне заняття № 2

Тема: Конституційно-правовий статус людини і громадянина

(2години)

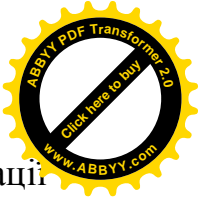
1. Правовий статус людини і громадянина як інститут конституційного права.
2. Конституційні права, свободи й обов'язки: основні поняття.
3. Громадянство України: поняття, принципи, спосіб набуття і припинення.
4. Органи які вирішують питання з громадянства України.
5. Громадянські права свободи людини.
6. Політичні права і свободи громадян України.
7. Соціальне економічні права і свободи.
8. Конституційні обов'язки людини та громадянина.
9. Механізм реалізації і гаранті прав та свобод людини та громадянина.

Практичні завдання:

1. Вкажіть, що спільного та відмінного між:
 - правами та обов'язками;
 - правами та свободами;
 - правами людини та правами громадянина;
 - особистими і політичними правами та свободами.
2. Класифікуйте права людини за їх соціальним значенням.
3. Чому особисті права мають назву громадянських?
4. Що значить вільність і рівність громадян у своїх правах?
5. Дайте визначення понять «біпатриди» і «апатриди».

Питання для обговорення:

1. Чи є обов'язки обмеженням ваших прав?
2. Поміркуйте чому Конституція України містить такий невеликий перелік обов'язків людини і громадянина.

3. Сформулюйте власний висновок про важливість реалізації громадянином конституційних прав та свобод і виконання обов'язків.

4. Яким буде суспільство, якщо усі погодяться з тим, що права людини дуже важливі?

5. Поміркуйте, чому та за яких умов можливе обмеження прав людини.

6. Чому, на вашу думку, в Конституції України багато уваги приділяється захисту прав людини?

Теми для доповідей:

1. Конституція України про політичні права і свободи.

2. Статус громадянина України.

3. Захист прав людини в історії України.

4. Класифікація прав людини за Конституцією України.

📖 Література:

1. Конституція України. – К., 1996.

2. Закон України «Про громадянство України» в редакції закону від 18 січня 2001 року.

3. Закон України «Про біженців» // Відомості ВР України – 1994.– №19 ст.901.

4. Закон України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» // Відомості ВР України – 1994 р. – №18 ст. 101.

5. Закон України «Про правовий союз з іноземцями» // Відомості ВР України – 1994 р. – № 83 ст. 161.

6. Закон України «Про засади державної політики України в галузі прав людини» // Відомості ВР України – 1995 р. – № 35 ст. 303.

7. Закон України «Про Уповноваження ВР України з прав людини Конституційне законодавство України – 2000 р.

8. Волинка К. Забезпечення прав і свобод людини в Україні: теоретичні та практичні аспекти // Право України – 2000 року № 11.

9. Довидова М. Соціально-економічні права як критерії аналізу та класифікації сучасних демократичних держав // Право України – 2001р.–№ 8.

10. Заворотченко Т. Система конституційно-правових гарантій прав і свобод людини в Україні // Право України – 2002 №5.

11. Кирпачова Н.І. Стан дотримання та захисту прав і свобод людини в Україні // Перша щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини Харків – 2001р.

12. Князев В. Поняття та елементи конституційного статусу людини і громадянина в Україні // Право України – 1998 р.

13. Коментар до Конституції України. – К., 1996.
14. Погорілка В.Ф. Конституційне право України – К., 2000 р.
15. Тодика Ю.Н. Рипняк Р.А. Гражданство Украины. Учебное пособие. – Х., 1996 р.
16. Шумак І. Поняття громадянських прав і свобод людини в Україні України – 1999 – № 10.

Практичне заняття № 3

Тема: Конституційно-правові форми народовладдя в Україні

(2 години)

1. Поняття безпосередньої демократії та її принципи та функції.
2. Поняття і соціальна функція виборів.
3. Виборче право та його стадії їх зміст.
4. Види виборчих систем. Виборча система України.
5. Виборчий процес: його стадії та зміст.
6. Референдум безпосереднього народовладдя: поняття соціальної функції, види.

Практичні завдання:

1. Складіть схему «Виборча система України».
2. Визначте основні принципи виборчого права в Україні.
3. Як відбуваються вибори до Верховної Ради України?
4. Яка виборча система діє в Україні?
5. Що означає рівність виборчого права?
6. Хто і коли має право оголошувати результати виборів в Україні?

Питання для обговорення:

1. Референдуми в незалежній Україні.
2. Які політичні партії та виборчі блоки брали участь в останніх виборах до Верховної Ради України?
3. Встановіть спільне і відмінне між пропорційною та мажоритарною виборчими системами.
4. Чому, на вашу думку, день прийняття Конституції України в усіх країнах є одним з головних державних свят?
5. Встановіть причинно-наслідковий зв'язок між формою державного правління і видами виборчих систем.
6. Пригадайте, які види безпосередньої демократії вам відомі? Чому неможливо вирішувати на референдумах усі питання життя країни?

Теми для доповідей:

1. Процедура прийняття законів у Верховній Раді України.
2. Організація голосування на виборчій дільниці.
3. Конституційна реформа в Україні.

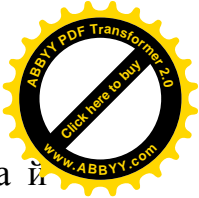
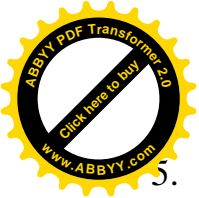
📖 Література:

1. Конституція України. – К., 1996.
2. Закон України «Про міські та всеукраїнські референдуми» – Конституційне законодавство України – К., 2000 р.
3. Закон України «Про вибори народних депутатів України» – Конституційне законодавство України – К., 2000 р.
4. Закон України «Про вибори президента України» – Конституційне законодавство України – К., 2000 р.
5. Закон України «Про вибір голів міських рад та сільських, селищних, міських голів» – Конституційне законодавство України – К., 2000 р.
6. Коментар до Конституції України – К., 1996р.
7. Закон України «Про звернення громадян України» // Відомості ВР України – 1996р №47 ст. 256.
8. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» // Відомості ВР України – 1997 р. № 24 ст. 170.
9. Комарова В.В., Дмитренко Ю.А. Референдум в системі народовладдя – М., 1995 р.
10. Кравченко В.В. Конституційне право України. Навчальний посібник – К., 2000 р.
11. Погорілко В.Ф. Конституційне право України – 1996 р.
12. Мурашин О. Акти народовладдя у механізмі правового регулювання – // Право України 2000 № 9.
13. Погорілко В.Ф. Федоренко В.Л. Референдум в Україні: Історія та сучасність монографії – К., 2000 р.
14. Погорілко В.Ф. Основні засади теорії безпосередньої демократії. // Право України – 2000 № 8.

Практичне заняття № 4

Тема: Конституційна система і статус органів державної влади в Україні

1. Поняття, соціальні функції та повноваження парламенту.
2. Конституційний склад, структура Верховної Ради України і організація її роботи.
3. Функції і повноваження Верховної Ради України.
4. Законодавчий процес: поняття, суб'єкти законодавчої ініціативи, стадії.

5. Статус народного депутата України; юридична природа мандата, права й обов'язки, гарантії діяльності.
6. Глава держави в системі органів державної влади: поняття, юридичні форми, повноваження.
7. Становлення інституту Президента України.
8. Порядок обрання Президента України.
9. Функції і повноваження Президента України.
10. Підстави і процедура дострокового припинення повноважень Президента України.
11. Поняття виконавчої влади і система її органів.
12. Кабінет Міністрів України – вищий орган у системі органів виконавчої влади, його склад, основні функції і повноваження.
13. Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади
14. Місцеві державні адміністрації: статус, порядок формування, функції і повноваження.
15. Акти органів виконавчої влади.

Практичні завдання:

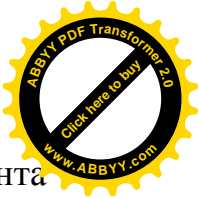
1. Як відбуваються вибори до Верховної Ради України?
2. Назвіть повноваження народних депутатів України.
3. Чи належить Президент України до якоїсь із гілок влади?
4. Чи може Президент України мати інший представницький мандат?
5. Які підстави усунення Президента з посади в порядку імпічменту?

Питання для обговорення:

1. Чи згодні ви з наданням права недоторканності Президента України?
2. Чому посягання на честь і гідність Президента обумовлено в окремій статті, хіба не гарантовано захист громадянина за ст. 29 Конституції України?
3. Висловте свою думку щодо збереження юридичної недоторканності народних депутатів.
4. Розкрийте зміст висловлювання: «Виконавча та законодавча влади пов'язані системою взаємодії та противаги, що гарантує демократичний розвиток країни».
5. Порівняйте депутатські групи (фракції) та депутатські комітети Верховної Ради України (їх формування, склад, повноваження тощо).

Теми для доповідей:

1. Формування Верховної Ради України.
2. Доцільність внесення змін до структури Верховної Ради України.

3. Взаємодія у законодавчому процесі Верховної Ради та Президента України.

Література:

1. Конституція України. – К., 1996.
2. Закон України «Про вибори Президента України» //Конституційне законодавство України. – 2000.
3. Закон України «Про вибори народних депутатів України» //Відомості Верховної Ради України – 1997 – №43 – ст. 280.
4. Закон України «Про комітети Верховної Ради України» //Відомості Верховної Ради України – 1995 – №19 – ст. 134.
5. Регламент Верховної Ради України //Відомості Верховної Ради України – 1994 – №35 – ст. 338.
6. Закон України «Про міжнародні договори» //Відомості Верховної Ради України – 1994 – №10 – ст.45.
7. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» //Відомості Верховної Ради України – 1999 – №20–21 – ст. 190.
8. Коментар до Конституції України. – К., 1996.
9. Конституционное (государственное) право зарубежных стран: В 4 т. Тома 1-2. Часть общая: Учебник / Отв. ред. проф. Б.А.Страшун. – М., 2000. - Гл. IX, 1.
10. Конституційне право України / За ред. проф. В.Ф.Погорілка. – К., 2000.
11. Кравченко В.В. Конституційне право України. Навч. Посібник. – К., 2000.
12. Головатенко В. Окремі аспекти конституційно-правового статусу Президента України // Право України. – 1999. – № 5.
13. Цвік М., Процюк І. Про Державно-правову природу влади Президента України в системі розподілу влад // Вісник Академії правових наук України. – 1999. – №1.

Практичне заняття № 5

Тема: Конституційні основи місцевого самоврядування в Україні

1. Поняття, основні принципи та система місцевого самоврядування.
2. Територіальна громада в політичній системі місцевого самоврядування України.
3. Представницькі органи в системі місцевого самоврядування України.
4. Організаційно-правова та матеріально-фінансова основи місцевого самоврядування.
5. Гарантії місцевого самоврядування.

Практичні завдання:

1. Поясніть значення діяльності органів місцевого самоврядування.
2. Що таке територіальна громада?
3. Як забезпечуються можливості органів місцевого самоврядування здійснювати свої повноваження?
4. Як формуються органи місцевого самоврядування?

Питання для обговорення:

1. Окресліть коло повноважень органів місцевого самоврядування.
2. Порівняйте діяльність Верховної Ради України і місцевих рад депутатів.
3. Висловіть свою думку щодо завдань органів місцевого самоврядування.

Теми для доповідей:

1. Діяльність органів місцевого самоврядування на прикладі вашого міста, села.

📖 Література:

1. Конституція України. - К., 1996.
2. Закон України «Про Місцеве самоврядування в Україні» // Конституційне законодавство України. - К., 2000.
3. Закон України «Про статус депутатів місцевих Рад народних депутатів» // Конституційне законодавство України. – К., 2000.
4. Закон України «Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності» // Відомості Верховної Ради України. – 1998 – №34 ст. 228.
5. Закон України «Про столицю України – місто – герой Київ» // Відомості Верховної Ради України – 1999 – №11 – ст. 79.
6. Закон України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» // Відомості Верховної Ради України – 1997 – №49 – ст. 229.
7. Делія Ю. Місцеве самоврядування як суб'єкт конституційних правовідносин // Право України. – 1999. – №11.
8. Європейська Хартія про місцеве самоврядування // Віче. – 1993. – №6.
9. Коментар до Конституції України. – К., 1996.
10. Конституційне право України / За ред. Проф. В.Ф. Погорілка. – К., 2000.
11. Кравченко В.В. Конституційне право України. Навч. Посібник. – К., 2000.
12. Смирнова. Т.С. Правове регулювання місцевого самоврядування в Україні: Навч. посібник. – К., 2001.

План самостійної роботи

№ п/п	Назва теми	Самост. робота (год.)
1.	Конституційне право України як провідна галузь національного права..	1
2.	Загальна характеристика чинної Конституції України.	1
3.	Конституційна система і статус органів державної влади в Україні.	2
4.	Конституційні основи правосуддя та органів судової влади в Україні.	1
5.	Конституційно-правовий статус прокуратури України.	1
6.	Конституційні основи місцевого самоврядування в Україні.	2
	Всього	8

Методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи студентів

Самостійна робота студентів набуває в наш час все більшого значення, тому що обсяг інформації дуже значний і неможливо розглянути всі питання в процесі лекційних та практичних занять. Тому великий обсяг знань студент отримує під час самостійної роботи.

В процесі самостійних занять студент повинен навчитися працювати з юридичною літературою, монографіями, знайомитися із змістом законодавчих актів, вміти аналізувати їх норми та застосовувати їх до вирішення практичних ситуацій, що виникають в реальному житті.

Все це дає змогу ефективно розвинути кругозір, пам'ять, спробувати формулювати власну думку, усвідомити та засвоїти цю важливо-навчальну дисципліну, якою є конституційне право України.

Щоб успішно організувати самостійну роботу необхідно керуватися планами, завданнями, які передбачені робочою програмою навчальної дисципліни.

З початку необхідно ознайомитися з теоретичними положеннями теми, нормативно-правовими актами, що додаються, скласти термінологічний словник, продумати відповіді на питання, підготувати тези виступів, якщо передбачено юридичні задачі – вирішити їх.

В результаті самостійної роботи краще за все проявляються індивідуальні особливості студента та його здібності до засвоєння матеріалу.

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема № 1. Конституційне право України як провідна галузь національного права

План

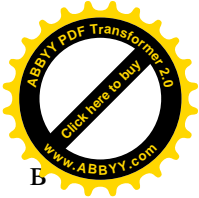
1. Дати визначення поняття «конституційне право».
2. Які особливості конституційно-правових норм і конституційно-правових відносин?
3. З яких інститутів складається система конституційного права?
4. У чому полягає специфіка джерел конституційного права?

Запитання для самоконтролю:

1. Які положення Конституції забезпечують реалізацію народного суверенітету в Україні?
2. Який політичний режим існує в Україні?
3. Яким є значення Конституції України для життя громадян та української держави?
4. Конституційний процес в Україні.
5. Поясніть кожну з ознак Конституції України закінчуючи речення:
Конституція має найвищу юридичну силу, що означає ...
Конституція характеризується підвищеною порівняно з іншими законами стабільністю, що означає ...
Конституція є базою для розвитку законодавства і прийняття нових законів, що означає ...
Конституція розробляється і приймається в особливому порядку, що означає ...
Конституція врегульовує найважливіші відносини, що означає ...

📖 Література:

1. Конституція України. – К., 1996.
2. Коментар до Конституції України. – К., 1996.
3. Конституційне право України / За ред. проф. В.Ф.Погорілка. – К., 2000.
4. Кравченко В.В. Конституційне право України. Навч. посібник. – К., 2000.
5. Баялджиев Д. Идея правового государства и функционирование государства в условиях переходного периода // Вестник Москов. ун-та. Серия 11. Право. – 1998. – №6.
6. Конституційні засади правового регулювання економічних процесів в Україні // Право України. – 1997. – № 9.

7. Корнієнко В. Реалізація ідеалу соціально-правової держави в українському суспільстві // Право України. – 2001. – № 2.
8. Лавринович О. Конституційне забезпечення народовладдя в Україні // Віче. – 2000. – № 2.
9. Лукашенко А. До питання державного регулювання економічних відносин в Україні // Вісник Академії правових наук України. – 1998. – № 2 (13).
10. Прокопець Л. Соціальна держава як політична реальність // Право України. – 2000. – №12.
11. Скрипник О. Проблема соціальної держави в контексті концепції державного мінімалізму» // Право України. – 2000. – № 11.
12. Сон С. Конституційні основи соціальної сутності Української держави // Юридический вестник. – 2002. – № 2.
13. Тодика Ю. Роль Конституції України в становленні громадянського суспільства // Вісник Академії Правових наук України. – 1999.– № 2 (17).
14. Яковюк І. Соціальна держава: до визначення змісту поняття // Вісник Академії правових наук України. – 2001. – № 3 (26).

Тема № 2. Загальна характеристика чинної Конституції У країни

План

1. Що таке конституція в юридичному і соціальному аспектах?
2. У чому відмінність конституції від інших нормативно-правових актів?
3. За якими ознаками можна охарактеризувати конституції, що приймалися в Україні?
4. Який порядок розробки і прийняття Конституції України є найдемократичнішим?

Запитання для самоконтролю:

1. Поясніть, в чому виявляється вища юридична сила Конституції України?
2. Яку форму правління визначає Конституція?
3. Коли і за яких умов було прийнято першу Конституцію України?
4. Назвіть основні положення Конституції УНР 1918 р.
5. Чому Конституцію П. Орлика не було впроваджено в життя?

📖 Література:

1. Конституція України. – К., 1996.
2. Декларація про державний суверенітет України // Відомості Верховної Ради України. – 1990. – № 31. – С. 429.
3. Акт проголошення незалежності України // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №38.– С. 502.

4. Гетьман В.П. Як приймалася Конституція України. – К., 1996.
5. Коментар до Конституції України. – К., 1996.
6. Конституційне право України / За ред. проф. В.Ф.Погорілка. – К., 2000.
7. Кравченко В.В. Конституційне право України. Навч. посібник. – К., 2000.
8. Корнієнко В. Реалізація ідеалу соціально-правової держави в українському суспільстві // Право України. – 2001. – № 2.
9. Лавринович О. Конституційне забезпечення народовладдя в Україні // Віче. – 2000. – № 2.
10. Прокопець Л. Соціальна держава як політична реальність // Право України. – 2000. – № 12.
11. Скрипник О. Проблема соціальної держави в контексті концепції «державного мінімалізму» // Право України. – 2000. – № 11.
12. Сон С. Конституційні основи соціальної сутності Української держави // Юридический вестник. – 2002. – № 2.
13. Тодика Ю. Роль Конституції України в становленні громадянського суспільства // Вісник Академії Правових наук України. – 1999. – № 2 (17).

Тема № 3. Конституційна система і статус органів державної влади в Україні

План

1. Верховна Рада України в конституційній системі.
2. Структура Верховної Ради України і статус народного депутата України.
3. Конституційні повноваження Верховної Ради України.
4. Законодавчий процес.
5. Організаційні форми роботи Верховної Ради України.
6. У чому сутність інституту глави держави?
7. У яких випадках достроково припиняються повноваження Президента України?
8. Що таке контрасигнація?
9. У чому полягає правова природа Кабінету Міністрів України? Його місце в системі органів державної влади.
10. У який спосіб припиняються повноваження Кабінету Міністрів України?
11. Які проблеми взаємовідносин Кабінету Міністрів України з Президентом України, Верховною Радою України?
12. У чому полягає відповідальність місцевих органів виконавчої влади?

Запитання для самоконтролю:

1. Хто може бути Президентом України та які його повноваження?
2. Які принципи покладені в основу діяльності органів виконавчої влади?

📖 Література:

1. Конституція України, – К., 1996.
2. Закон України «Про вибори Президента України» // Конституційне законодавство України. – 2000.
3. Коментар до Конституції України. – К., 1996.
4. Конституционное (государственное) право зарубежных стран: В 4 т. Тома 1-2. Часть общая: Учебник / Отв. ред. проф. Б.А.Страшун. – М., 2000. – Гл. IX, 1.
5. Конституційне право України / За ред. проф. В.Ф. Погорілка. – К., 2000.
6. Кравченко В.В. Конституційне право України. Навч. посібник. – К., 2000.
7. Головатенко В. Окремі аспекти конституційно-правового статусу Президента України // Право України. – 1999. – № 5.
8. Цвік М., Процюк І. Про державно-правову природу влади Президента України в системі розподілу влад // Вісник Академії правових наук України.– 1999. – №1(16)

Тема № 4. Конституційні основи правосуддя та органів судової влади в Україні

План

1. Судова влада та її призначення?
2. Які органи судової влади передбачені Конституцією України?
3. Чи входять органи прокуратури до судової влади?
4. Яка роль Вищої ради юстиції у формуванні висококваліфікованого суддівського корпусу?
5. Взаємозв'язок Конституційного Суду України і Верховного Суду України?
6. Особливості конституційної юрисдикції.

Запитання для самоконтролю:

1. Вкажіть, що спільного та відмінного між:
 - суддями та народними засідателями;
 - суддями та присяжними;
 - господарським та адміністративним судом;
 - апеляцією та касацією;
 - місцевим судом загальної юрисдикції та третейським судом.

📖 Література:

1. Конституція України. – К., 1996.
2. Закон України «Про арбітражний суд» // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 36. – С. 469.
3. Закон України «Про вищу раду юстиції» // Відомості Верховної Ради України. – 1998.-№25.-С. 146.
4. Закон України «Про Конституційний Суд України» // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 49. – С. 272.
5. Закон України «Про прокуратуру» // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №53.–С. 793.
6. Закон України «Про судоустрій України» // Відомості Верховної Ради України. – 1981. – № 24. – С. 357.

Тема № 5. Конституційно-правовий статус прокуратури України

План

1. Роль прокуратури України в державному житті.
2. Принципи організації та діяльності прокуратури України.
3. Порядок формування, система, організація діяльності прокуратури України.
4. Структура органів прокуратури.
5. Статус працівників прокуратури України.

Запитання для самоконтролю:

1. Вкажіть, що спільного та відмінного між прокуратурою та міліцією.
2. Правовий статус та функції прокуратури України?
3. Поміркуйте, які спільні функції мають прокуратура та адвокатура

📖 Література:

1. Конституція України. – К., 1996.
2. Закон України «Про арбітражний суд» // Відомості Верховної Ради України. –1991.–№ 36.–С. 469.
3. Закон України «Про вищу раду юстиції» // Відомості Верховної Ради України.–1998.–№25.–С. 146.
4. Закон України «Про Конституційний Суд України» // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 49. – С. 272.
5. Закон України «Про прокуратуру» // Відомості Верховної Ради України. – 1991.– №53.–С. 793.
6. Закон України «Про судоустрій України» // Відомості Верховної Ради України. – 1981.–№24.–С. 357.

Тема № 6. Конституційні основи місцевого самоврядування в Україні

План

1. Чим відрізняються місцеве управління і місцеве самоврядування?
2. Як співвідносяться поняття «автономія» і «самоврядування»?
3. Виконкоми місцевих рад – це органи управління чи самоврядування?
4. Чи є органи місцевого самоврядування органами державної влади?

Запитання для самоконтролю:

1. Які повноваження мають органи місцевого самоврядування?
2. Які проблеми вирішуються в органах місцевого самоврядування чи місцевих органів державної виконавчої влади?

📖 Література:

1. Конституція України. – К., 1996.
2. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» // Конституційне законодавство України. – К., 2000.
3. Закон України «Про статус депутатів місцевих Рад народних депутатів» // Конституційне законодавство України. – К., 2000.
4. Делія Ю. Місцеве самоврядування як суб'єкт конституційних правовідносин // Право України. – 1999. – №11.
5. Європейська Хартія про місцеве самоврядування // Віче. – 1993. – № 6.
6. Коментар до Конституції України. – К., 1996.
7. Конституційне право України / За ред. проф. В.Ф.Погорілка. – К., 2000.
8. Кравченко В.В, Конституційне право України. Навч. посібник. – К., 2000.
9. Смирнова Т.С. правове регулювання місцевого самоврядування в Україні: Навч. посібник. – К., 2001.

Контрольні питання до тем самостійної роботи студентів

Тема № 1

1. Дати визначення поняття «Конституційне право України».
2. Які правові інститути входять до складу галузі конституційного права,
3. Назвати джерела конституційного права в Україні.
4. Конституційно-правові відносини, їх склад та ознаки.
5. Конституційно-правова відповідальність та її особливості відносно інших видів юридичної відповідальності.

Тема № 2

1. Дати визначення поняття «Конституція» і «Конституціоналізм».
2. Які юридичні ознаки та структура Конституції України.
3. Охарактеризуйте особливості прийняття та внесення змін до Конституції України відносно звичайних законів держави.
4. Порядок реалізації норм Конституції України.

Тема № 3

1. Верховна рада України – її конституційно-правовий статус, порядок формування, повноваження, структура, форми роботи.
2. Дати характеристику стадіям законодавчого процесу.
3. Правовий статус народного депутата України та його законодавче регулювання. Назвати основні функції Верховної ради України.
4. Яке місце займає виконавча влада в системі органів державної влади.
5. Кабінет міністрів України – його конституційно-правовий статус.
6. Охарактеризуйте систему органів виконавчої влади, порядок формування, повноваження.
7. Конституційно-правовий статус Президента України.
8. Яка роль Президента в системі органів державної влади України.
9. В чому полягає особливість відповідальності голови держави.

Тема № 4

1. Судова система України – порядок утворення та функціонування. Суди загальної юрисдикції. Спеціалізовані суди.
2. Назвати основні засади судочинства в Україні.
3. Верховний суд України, його склад та функції.
4. Взаємозв'язок конституційного суду України і Верховного суду України.

Тема № 5

1. Роль прокуратури в системі правоохоронних органів України.
2. Прокуратура України, її функції та повноваження.
3. Генеральний прокурор України, його правовий статус.

Тема № 6

1. Поняття місцевого самоврядування, принципи, система відповідно Конституції України.
2. В яких організаційно-правових формах здійснюється самоврядування в Україні.
3. Вибори депутатів місцевих рад, їх повноваження згідно чинного законодавства України.
4. Взаємовідносини органів місцевого самоврядування з місцевими органами виконавчої влади.

Теми рефератів

1. Конституція України – основний закон держави.
2. Предмет конституційного права України.
3. Суб'єкти конституційно-правових відносин.
4. Джерела конституційного права.
5. Конституційний лад України.
6. Правові основи державного ладу України.
7. Правові засади суспільного ладу України.
8. Конституційно-правовий статус людини і громадянина.
9. Конституційно-правовий статус іноземних громадян, осіб без громадянства і біженців.
10. Вибори та референдуми в Україні, як форми народного волевиявлення.
11. Верховна рада України – єдиний орган законодавчої влади в державі.
12. Законодавчий процес і інші форми роботи Верховної Ради України.
13. Президент України і його конституційне повноваження.
14. Кабінет Міністрів України – склад, функції, правовий статус.
15. Центральні органи виконавчої влади держави і їх конституційно-правовий статус.
16. Місцеві органи виконавчої влади, їх склад і повноваження
17. Конституційно-правовий статус прокуратури України.
18. Судова гілка влади України – конституційно-правові основи її діяльності.
19. Територіальний устрій України – його система.
20. Адміністративно-правовий статус Автономної Республіки Крим.
21. Конституційні основи діяльності місцевого самоврядування в Україні.
22. Конституційний суд України – єдиний орган конституційної юрисдикції в державі.

**Тестові завдання до теми:
«Конституційне право України
як провідна галузь національного права»:**

1. Сукупність юридичних норм, які закріплюють певні засади економічної і політичної організації суспільства, порядок формування, організацію і компетенцію найголовніших ланок державного механізму, територіальну організацію держави, а також визначають основи взаємовідносин держави та особи, називається

- а) адміністративним правом;
- б) кодексом законів про працю;
- в) конституційним правом;
- г) цивільним правом.

2. Чим визначається провідна роль конституційного права в системі права України?

а) воно призначене для регулювання найбільш важливих, масових і соціально значущих суспільних відносин, в яких відбуваються головні інтереси суспільства, що закріплюються державою у відповідних нормах;

б) норми Конституції наділяються найвищою юридичною силою і безпосередньо застосовуються на всій території країни, вони мають установчу дію і підвищений ступінь стабільності;

в) провідна роль конституційного права втілюється в основоположному характері принципів і найбільш загальних правил регулювання, які містяться в його нормах;

г) норми конституційного права містяться лише в Конституції, в інших нормативно-правових актах вони міститись не можуть.

3. Чи згодні ви з наведеними нижче твердженнями?

а) норми конституційного права регулюють суспільні відносини, пов'язані з організацією суспільства і держави;

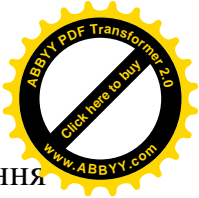
б) конституційні норми можуть міститись і в актах, які не відносяться безпосередньо до Конституції;

в) конституційно-правові норми не можуть бути об'єктом конституційного контролю;

г) галузь конституційного права не передбачає обмеження діяльності державних органів щодо особи і суспільства.

4. Які з наведених нижче груп суспільних відносин регулюються за допомогою конституційного права?

а) визначення основ правового статусу особи шляхом закріплення прав і свобод людини і громадянина;

б) встановлення основ конституційного ладу і насамперед – здійснення народовладдя і суверенітету державної влади;

в) відносини, пов'язані з додержанням трудової дисципліни в процесі виробничої діяльності;

г) відносини, які складаються між членами тієї чи іншої політичної партії.

5. Які з наведених нижче суспільних відносин є предметом конституційного права?

а) майнові і пов'язані з ними особисті немайнові відносини;

б) відносини, які характеризують основні засади і принципи економіки, форми власності;

в) відносини, пов'язані з організацією виробничого процесу;

г) відносини, пов'язані з організацією місцевого самоврядування.

6. Чи згодні ви з наведеними нижче твердженнями ?

а) конституційне право відноситься до системи публічного права;

б) організацією суспільного життя на правових засадах займаються політичні партії;

в) нормативну основу функціонування політичної системи суспільства складають програми політичних партій;

г) за допомогою конституційного права регулюються найбільш важливі і соціальне значущі суспільні відносини, в яких відбуваються головні інтереси суспільства, що закріплюються державою у відповідних нормах.

7. Чи згодні ви з тим, що конституційне право -

а) це система правових норм, які регулюють майнові і особисті немайнові відносини, що складаються між фізичними і юридичними особами як рівноправними;

б) це система правових норм, які закріплюють основи суспільного і державного ладу, засади політики і здійснення державної влади, взаємодії держави і громадян, їх основні права і обов'язки;

в) це система норм права, які регулюють відносини у сфері здійснення трудової діяльності;

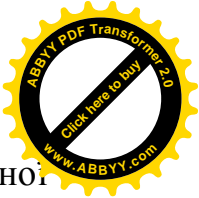
г) це система правових норм, що регулюють взаємовідносини між державами чи між громадянами різних країн та їх об'єднаннями.

8. Чи згодні ви з чим, що структуру предмету галузі конституційного права складають:

а) відносини, пов'язані з визначенням форми державного правління;

б) внутрішньопартійні відносини, що складаються між членами тієї чи іншої партії;

в) відносини, в які вступають особи з приводу праці;

г) найважливіші економічні відносини, що є основою економічної системи держави і характеризують існуючі у суспільстві форми власності.

9. Які з зазначених нижче груп відносин є предметом галузі конституційного права України?

а) відносини, що визначають засади і принципи організації та функціонування місцевого самоврядування в Україні, діяльності органів місцевого самоврядування;

б) відносини, в які вступають робітники і службовці в процесі здійснення трудової діяльності в сфері виробництва;

в) відносини з приводу організації і діяльності органів державної влади України;

г) відносини, що виникають у процесі здійснення фінансової діяльності, накопичення і використання фінансових ресурсів.

10. Як називається сукупність юридичних норм, які закріплюють певні засади економічної і політичної організації суспільства, порядок формування, організацію і компетенцію найголовніших ланок державного механізму, територіальну організацію держави, а також визначають основи взаємовідносин держави і особи?

а) загальною територією держави і права;

б) кодексом законів про працю;

в) конституційним правом;

г) цивільним правом.

11. Чим обумовлена провідна роль конституційного права в системі всіх галузей права?

а) постановою парламенту про надання цій галузі такого статусу;

б) воно призначено для регулювання найбільш важливих, масових і соціально значущих суспільних відносин, у яких втілюються головні інтереси суспільства, що закріплюються державою у відповідних нормах;

в) характер суспільних відносин, які є предметом конституційно-правового регулювання, об'єктивно визначає необхідність їх врегулювання на вищому правовому рівні – рівні конституційного законодавства;

г) провідна роль конституційного права втілюється в основоположному характері принципів і найбільш загальних правил регулювання, які містяться в його нормах.

Тестові завдання до теми :

«Загальна характеристика чинної Конституції України»

1. Чи згодні ви з наведеними нижче твердженнями?

- а) у системі національного права провідною галуззю є цивільне право України;
- б) основним предметом правового регулювання конституційного права в Україні є суспільні відносини, які виникають і діють в процесі здійснення влади народом України;
- в) ядром системи національного права України є конституційне право;
- г) предметом конституційного права України є регулювання мобілізації, розподілу й використання державних грошових ресурсів.

2. Які з наведених нижче елементів входять до системи конституційного права України?

- а) принципи конституційного права;
- б) конституційно-правові відносини;
- в) органи державної влади;
- г) конституційні норми.

3. Які групи норм входять до системи конституційного права?

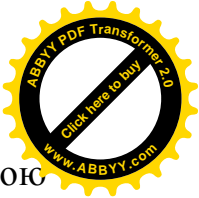
- а) норми, які визначають основні засади конституційного ладу України;
- б) норми, які визначають порядок користування земельними ресурсами;
- в) норми, які закріплюють основні конституційні права і свободи людини і громадянина;
- г) норми, які встановлюють дисциплінарну відповідальність робітників і службовців.

4. Якими рисами характеризуються конституційно-правові норми?

- а) вони виступають регулятором суспільних відносин;
- б) для їх виконання держава за будь-яких обставин не застосовує примусової сили;
- в) вони встановлюють загальнообов'язкові правила поведінки;
- г) вони мають письмову, документальну форму, містяться в нормативно-правових актах та інших джерелах права.

5. Які з наведених нижче норм належать до конституційно-правових?

- а) робота в нічний час оплачується у підвищеному розмірі, встановленому законодавством України;
- б) Україна є республікою;
- в) єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент – Верховна Рада України;

г) порушення таємниці голосування членом виборчої комісії або іншою посадовою особою карається виправними роботами на строк до одного року.

6. Як називається відносно самостійно відокремлений комплекс конституційно-правових норм, що регулюють у межах галузі конституційного права певну сферу або групу однорідних суспільних відносин?

- а) конституційним ладом;
- б) матеріальною конституцією;
- в) конституційно-правовим інститутом;
- г) наукою конституційного права.

7. Як називаються конкретні життєві обставини, з якими конституційно-правові норми пов'язують виникнення, зміну або припинення конституційно-правових відносин?

- а) юридичні обов'язки;
- б) засади конституційного ладу;
- в) юридичні факти;
- г) вибори до органів державної влади.

8. Чи належать до конституційно-правових усі наведені нижче правові норми?

а) суверенітет України поширюється на всю її територію;

б) усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах;

в) таємне викрадення індивідуального майна громадян карається позбавленням волі на строк до трьох років або виправними роботами на строк до двох років:

г) судді при здійсненні правосуддя незалежні і підкоряються лише закону.

9. Чи згодні ви з тим, що конституції притаманні такі юридичні властивості?

а) конституція – це, насамперед, закон, тобто акт виняткової ваги і значення;

б) конституції притаманне юридичне верховенство, найвища юридична сила у порівнянні з іншими правовими актами;

в) конституція приймається в такому ж порядку як і звичайні закони;

г) конституція є основою правової системи країни, її законодавства.

10. Яку функцію виконує конституція, закріплюючи волю народу, його державний та національний суверенітет на найвищому законодавчому рівні?

- а) соціальну;
- б) політичну;
- в) правотворчу;
- г) методологічну.

Тестові завдання до теми:

«Конституційна система і статус органів державної влади України»

1. У чому полягає законодавча функція Верховної Ради України?

- а) у прийнятті законів, внесенні до них змін;
- б) в офіційному тлумаченні законів;
- в) в оприлюдненні законів;
- г) у внесенні змін до Конституції України,

2. Чи згодні ви з наведеними нижче твердженнями?

а) Верховна Рада України є парламентом з абсолютно обмеженою компетенцією;

б) Верховна Рада України – орган загальної компетенції, до її відома віднесене широко коло питань, які потребують законодавчого регулювання;

в) Президент України не має права вето щодо законів, прийнятих Верховною Радою;

г) Верховна Рада не наділена повноваженнями щодо формування органів державної влади.

3. Як організовує свою роботу Верховна Рада України?

а) Верховна Рада працює сесійно, приймаючи всі свої рішення виключно на пленарних засіданнях;

б) Верховна Рада має право приймати рішення за умови обрання не менше як половини народних депутатів;

в) Верховна Рада є повноважною за умови обрання не менше як двох третин народних депутатів України;

г) рішення приймаються у формі законів, постанов та інших актів простою більшістю конституційного складу Верховної Ради.

4. Які повноваження має Голова Верховної Ради України ?

а) організовує підготовку питань до розгляду на засіданнях Верховної Ради і веде засідання;

б) скасовує акти Кабінету міністрів України та акти Ради Міністрів Автономної Республіки Крим, якщо вони не відповідають Конституції України;

в) підписує акти, прийняті Верховною Радою України;

г) входить із поданням до Президента України про утворення, реорганізацію та ліквідацію Міністерств.

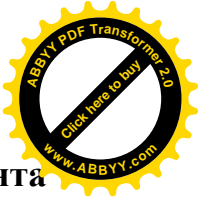
5. Як Конституція визначає статус Президента України?

а) найвища посадова особа Української держави і глава виконавчої влади;

б) глава держави та глава державної виконавчої влади;

в) глава держави;

г) глава виконавчої влади.

6. У чому полягають особливості правового статусу Президента України?

а) на нього покладається обов'язок бути гарантом державного суверенітету, тобто неподільності, верховенства, незалежності державної влади України;

б) Президент виступає як гарант територіальної цілісності України;

в) на нього покладається обов'язок здійснювати керівництво системи судової влади;

г) Президент як гарант прав і свобод людини і громадянина сприяє створенню відповідних механізмів контролю та забезпечення реалізації цих прав і свобод.

7. Які вимоги висуває Конституція України до кандидата на посаду Президента України?

а) він повинен володіти державною мовою;

б) він повинен володіти виборчим правом;

в) він повинен мати досвід фінансової діяльності;

г) він повинен проживати на території України протягом десяти останніх перед днем виборів років.

8. Які обмеження передбачає Конституція щодо діяльності Президента України?

а) він не має права відкладального вето щодо прийнятих Верховною Радою законів;

б) він не може мати іншого представницького мандата, тобто бути членом владних виборних органів;

в) йому заборонено обіймати оплачувані посади в державних або громадських органах чи організаціях;

г) він не може призначати Всеукраїнський референдум щодо змін Конституції.

9. Чи можна щодо конституційно-правового статусу Кабінету Міністрів України стверджувати таке?

а) Кабінет Міністрів України є структурним підрозділом парламенту України;

б) Кабінет Міністрів є вищим органом у системі органів виконавчої влади;

в) Кабінет Міністрів є загальнодержавним органом виконавчої влади загальної компетенції, його діяльність поширюється на всю територію України;

г) Кабінет Міністрів – це колегіальний орган виконавчої влади, тобто він працює в системі колегіального прийняття рішень.

10. Як формується склад Кабінету Міністрів України ?

- а) Прем'єр-міністр України призначається Верховною Радою;
- б) Прем'єр-міністр України призначається Президентом України за згодою Верховної Ради;
- в) персональний склад Кабінету Міністрів призначається Президентом за поданням Прем'єр-міністра України;
- г) персональний склад Кабінету Міністрів затверджується Верховною Радою за поданням Президента України.

11. Які повноваження має Прем'єр-міністр України?

- а) нагороджує державними нагородами;
- б) керує Кабінетом Міністрів та його засіданнями;
- в) скасовує акти Ради Міністрів Автономної Республіки Крим;
- г) розглядає обов'язки між Першим віце-прем'єр-міністром та віце-прем'єр-міністрами, підписує акти Кабінету Міністрів.

Тестові завдання до теми:

«Конституційні основи правосуддя та органів судової влади України»

1. Ким в Україні здійснюється правосуддя?

- а) Верховною Радою;
- б) прокуратурою;
- в) судами загальної юрисдикції;
- г) Конституційним Судом.

2. Які функції виконує судова влада України?

- а) політичну, яка полягає в тому, що судова влада визначає, кому в державі має належати державна влада;
- б) функцію покарання за порушення норм права;
- в) функцію розв'язання спорів і конфліктів між державою і громадянином;
- г) економічну, пов'язану з визначенням меж втручання держави в економічну сферу.

3. Які суди входять до судової системи України?

- а) суди загальної юрисдикції;
- б) Конституційний Суд України;
- в) надзвичайні та особливі суди;
- г) господарські суди.

4. Який суд є найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції?

- а) Верховний Суд України;
- б) Конституційний Суд України;

- в) Київський обласний суд;
- г) Верховний Суд Автономної Республіки Крим,

5. Яким чином Конституція врегульовує питання організації правосуддя в Україні?

- а) правосуддя в Україні здійснюється виключно судами;
- б) Конституція України передбачає створення надзвичайних та особливих судів;
- в) держава може делегувати функції судів іншим органам;
- г) Конституція гарантує право на оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових та службових осіб.

6. Яким чином заміщуються посади суддів?

- а) Голову Верховного Суду України обирає і звільняє з посади таємним голосуванням Пленум Верховного Суду;
- б) перше призначення на посаду суддів терміном на п'ять років здійснює Президент України;
- в) всіх інших суддів обирає верховна Рада України безстрокове;
- г) Верховна Рада за поданням Президента України призначає Голову Верховного Суду України.

7. Чи можна стосовно професійних суддів стверджувати таке?

- а) судді не можуть належати до політичних партій та профспілок;
- б) суддя може бути депутатом тієї чи іншої ради народних депутатів;
- в) судді дозволяється крім основної виконувати іншу оплачувану роботу;
- г) судді дозволяється займатись науковою, викладацькою та творчою роботою.

8. Яким чином Конституція врегульовує порядок звільнення суддів займаної посади?

- а) суддя звільняється з посади Міністерством юстиції України;
- б) суддя може бути звільнений з посади Президентом України у разі закінчення строку, на який його було призначено;
- в) суддя звільняється з посади у разі досягнення ним шістдесяти п'яти років;
- г) суддя звільняється з посади Верховною Радою України у разі порушення ним вимог щодо несумісності.

9. За яких обставин суддя може бути звільнений з посади?

- а) закінчення строку, на який його обрано чи призначено;
- б) виконання ним оплачуваної наукової чи викладацької роботи;
- в) набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього;
- г) визнання його безвісно відсутнім.

10. За якими принципами будується система судів загальної юрисдикції?

- а) принцип територіальності;
- б) принцип розподілу влади;
- в) принцип конкуренції;
- г) принцип спеціалізації.

Тестові завдання до теми:

«Конституційно-правовий статус прокуратури України»

1. Які функції виконує прокуратура України?

- а) підтримання державного обвинувачення в суді;
- б) представництво інтересів громадянина або державі в суді у випадках, визначених законом;
- в) нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство.
- г) нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах.

2. Чи згодні ви з тим, що стосовно діяльності прокуратури України можна стверджувати таке?

- а) прокуратура здійснює нагляд за діяльністю судів;
- б) прокуратура займається оперативно-розшуковою діяльністю;
- в) прокуратура здійснює представництво інтересів громадянина або держави в суді;
- г) прокуратура здійснює нагляд за дотриманням законів в ізоляторах тимчасового тримання, слідчих ізоляторах, тюрмах, виправно-трудових колоніях.

3. Яким чином Конституція врегульовує відносини Генерального прокурора з Верховною Радою і Президентом України?

- а) Генеральний прокурор призначається на посаду Президентом за згодою Верховної Ради України;
- б) організація і діяльність прокуратури визначається Президентом України;
- в) з посади Генерального прокурора звільняє Президент;
- г) Верховна Рада може висловити недовіру Генеральному прокуророві, ще мав наслідком його відставку.

Тестові завдання до теми:

«Конституційні основи місцевого самоврядування в Україні»

1. Як називається політико-територіальна організація держави, яка характеризується статусом її територіальних одиниці, формою їх правових відносин між собою та з державою в цілому?

- а) державним ладом;
- б) державним устроєм;
- в) державним режимом;
- г) формою правління.

2. Чи згодні ви з тим, що поняття «форма державного устрою» дає відповіді на такі питання?

- а) з яких частин складається внутрішня структура держави;
- б) який правовий статус мають частини держави і які взаємовідносини їх органів;
- в) як утворюються вищі органи держави і яка їх будова;
- г) як будуються відносини між центральними і місцевими державними органами.

3. Чи згодні ви з наведеними нижче твердженнями?

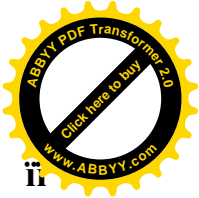
- а) держава є територіальною організацією, яка об'єднує членів суспільства (громадян) за територіальним принципом;
- б) територія є матеріальною базою існування держави;
- в) територіальні кордони є межами суверенності держави;
- г) держава може існувати і без наявності власної території.

4. Як називається єдина централізована держава, територія якої поділяється на адміністративно-територіальні одиниці, що не мають ознак суверенітету?

- а) федеративна держава;
- б) конфедерація;
- в) унітарна держава;
- г) співдружність.

5. Якими юридичними ознаками характеризується унітарна держава?

- а) до складу унітарної держави не входять державні утворення, що наділені ознаками суверенітету;
- б) вона не має єдиної системи державних органів;
- в) в унітарній державі діють єдина конституція і єдина система законодавства;
- г) в ній існує єдине громадянство.

6. Як можна охарактеризувати Україну з точки зору її територіального устрою?

- а) Україна – федеративна держава;
- б) Україна – складна, відносно децентралізована унітарна держава;
- в) Україна – держава з елементами конфедерації;
- г) Україна – союзна держава.

7. Хто згідно з Конституцією наділений правом вирішувати питання про зміну території України?

- а) Верховна Рада України;
- б) Президент України;
- в) народ України шляхом референдуму;
- г) Кабінет Міністрів України.

8. Які органи здійснюють виконавчу владу в областях і районах?

- а) місцеві представницькі органи;
- б) місцеві державні адміністрації;
- в) виконкоми обласних і районних рад;
- г) органи місцевого самоврядування.

9. Як називається гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селищ, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України?

- а) державне управління;
- б) політична соціалізація;
- в) місцеве самоврядування;
- г) представницьке правління.

10. Які основні теорії місцевого самоврядування існують в науці?

- а) громадська теорія;
- б) теорія розподілу влад;
- в) державницька теорія;
- г) теорія муніципального дуалізму.

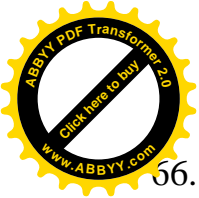

Контрольні питання до заліку

1. Поняття конституційного права як галузі права.
2. Предмет конституційного права, його структура.
3. Місце конституційного права у правовій системі держави.
4. Конституційно-правові норми, їх особливості і класифікація.
5. Поняття і види конституційно-правових інститутів.
6. Конституційно-правові відносини.
7. Джерела конституційного права.
8. Суб'єкти конституційно-правових відносин.
9. Конституційно-правова відповідальність: поняття, підстави, санкції.
10. Поняття конституції: її сутність, юридична природа, основні ознаки та властивості.
11. Основні етапи розвитку конституційних актів на території України.
12. Конституція України: основні ознаки, функції та юридичні властивості.
13. Структура Конституції України.
14. Зміст та особливості Конституції України.
15. Призначення Конституції України та її роль у зміцненні громадянської злагоди в суспільстві.
16. Порядок внесення змін до Конституції України.
17. Поняття, види і суб'єкти охорони Конституції.
18. Форми охорони Конституції.
19. Система принципів конституційного ладу в Україні, їх закріплення в Конституції.
20. Конституційні основи суспільного та державного ладу в Україні.
21. Поняття народного суверенітету нації та держави.
22. Поділ влади як конституційний принцип організації та діяльності державних органів.
23. Верховенство права: поняття, сутність, механізм дії.
24. Державні символи України.
25. Основи національної безпеки та зовнішньополітичної діяльності Української держави.
26. Конституційно-правове регулювання економічної системи в Україні.
27. Конституційно-правове регулювання соціальної системи в Україні.
28. Народне представництво, його значення та конституційні форми.
29. Поняття і структура конституційного статусу особи.
30. Громадянство України як конституційний інститут особи.
31. Права людини у міжнародно-правовому аспекті.

32. Законодавче регулювання громадянства України.
33. Порядок набуття і втрати громадянства України.
34. Поняття, сутність і характерні ознаки конституційних прав і свобод людини і громадянина.
35. Класифікація прав та свобод людини і громадянина.
36. Громадянські (особисті) права і свободи людини і громадянина.
37. Політичні права і свободи людини і громадянина.
38. Економічні права і свободи людини і громадянина.
39. Соціальні права і свободи людини і громадянина.
40. Культурні (духовні) права і свободи людини і громадянина.
41. Правові гарантії конституційних прав і свобод людини і громадянина.
42. Конституційні обов'язки людини і громадянина.
43. Особливості правового статусу іноземців та осіб без громадянства.
44. Поняття біженців, особливості їх правового статусу.
45. Інститут притулку.
46. Представницька і безпосередня демократія як форми здійснення влади народом України.
47. Референдум, його види і законодавче регулювання.
48. Порядок і принципи проведення референдумів.
49. Поняття, види і характерні ознаки виборів в Україні.
50. Виборчі системи.
51. Принципи виборчого права.
52. Виборчий процес в Україні.
53. Гарантії діяльності учасників виборчого процесу.
54. Сутність депутатського мандата.
55. Статус народного депутата України.
56. Права і обов'язки народних депутатів України.
57. Гарантії депутатської діяльності.
58. Характеристика нормативно-правових актів про вибори та референдум в Україні.
59. Місце Верховної Ради України у конституційній системі влади.
60. Порядок формування Верховної Ради України.
61. Повноваження Верховної Ради України.
62. Порядок організації і діяльності комітетів Верховної Ради України.
63. Форми роботи Верховної Ради України.
64. Законодавчий процес в Україні.
65. Поняття виконавчої влади в Україні.

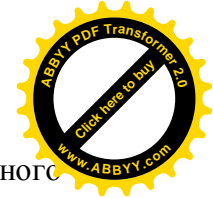
56. Місце і роль Президента України в конституційній системі влади.
67. Організація та порядок проведення виборів Президента України.
68. Конституційний статус і повноваження Президента України.
69. Місце Кабінету Міністрів України в конституційній системі влади.
70. Повноваження Кабінету Міністрів України.
71. Центральні органи виконавчої влади, їх: статус і повноваження.
72. Місцеві органи виконавчої влади, їх статус і повноваження.
73. Поняття судової влади в Україні.
74. Конституційний статус судів загальної юрисдикції.
75. Повноваження Верховного Суду України.
76. Основні засади судочинства в Україні.
77. Конституційні вимоги до суддів. Гарантії їх діяльності.
78. Вища рада юстиції України, її конституційний склад, порядок формування та функції.
79. Конституційний статус прокуратури.
80. Порядок формування та принципи діяльності Конституційного Суду України.
81. Повноваження Конституційного Суду України.
82. Підстави та суб'єкти звернення до Конституційного Суду України.
83. Конституційне провадження у Конституційному Суді України.
84. Акти Конституційного Суду України.
85. Перехідні положення Конституції України.
86. Територіальний устрій України.
87. Конституційно-правовий статус кордонів України.
88. Особливості адміністративно-правового статусу Автономної Республіки Крим.
89. Конституційний статус національних меншин в Україні.
90. Поняття, юридична природа і система місцевого самоврядування.
91. Органи місцевого самоврядування, порядок їх формування, повноваження і функції.
92. Взаємодія органів місцевого самоврядування з органами виконавчої влади.
93. Гарантії здійснення місцевого самоврядування в Україні.

Перелік рекомендованої літератури

Нормативно-правові акти

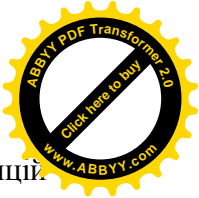
1. Конституція України – К., 1996 р.
2. Декларація про державний суверенітет України // Відомості Верховної Ради України – 1990 р – № 31.– Ст. 429.
3. Акт проголошення незалежності України // Відомості Верховної Ради України – 1991р. – № 38.– Ст. 502.
4. Закон України «Про вибори депутата міської ради та сільських, селищних, міських голів» // Відомості Верховної Ради України – 1998р.№ 3–4.– Ст. 15.
5. Закон України «Про автономну республіку Крим» // Відомості Верховної Ради України – 1995р. – № 11.– Ст. 69.
6. Закон України «Про біженців» // Відомості Верховної Ради України –1994р. № 19. – Ст. 90.
7. Закон України «Про всеукраїнський та міський референдум» // Відомості Верховної Ради України – 1991р. – № 33.– Ст. 443.
8. Закон України «Про державний кордон України» // Відомості Верховної Ради України – 1992р. – № 2. – Ст. 5.
9. Закон України «Про вищу раду юстиції» // Відомості Верховної Ради України – 1998р. – № 25. – Ст. 146.
10. Закон України «Про Вибори народних депутатів України» // Відомості Верховної Ради України – 1997р. – № 43. – Ст. 260.
11. Закон України «Про вибори президента України» // Відомості Верховної Ради України – 1999р. № 14. – Ст. 81.
12. Закон України «Про відкликання народного депутату України» // Відомості Верховної Ради України – 1995р. – № 41. – Ст. 299.
13. Закон України «Про громадянство України» // Відомості Верховної Ради України – 1997р. – № 23. – Ст. 169.
14. Закон України «Про Конституційний Суд України» // Відомості Верховної Ради України – 1996 р. – № 49. – Ст. 272.
15. Закон України «Про Місцеве самоврядування в Україні» // Відомості Верховної Ради України – 1997р. – № 24. – Ст. 170.
16. Закон України «Про порядок виїзду і в'їзду в Україну» // Відомості Верховної Ради України – 1994р. – № 18. – Ст. 101.
17. Закон України «Про освіту» // Відомості Верховної Ради України –1991р. – № 34. – Ст. 451.
18. Закон України «Про об'єднання громади» // Відомості Верховної Ради України – 1992р. – № 34. – Ст. 504.
19. Закон України «Про правовий статус іноземців» // Відомості Верховної Ради України – 1994р. № 23. – Ст. 161.
20. Закон України «Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності» // Відомості Верховної Ради України – 1998р. – № 34. – Ст. 228.
21. Закон України «Про органи суддівського самоврядування» // Відомості Верховної Ради України – 1994р. № 22. – Ст. 138.

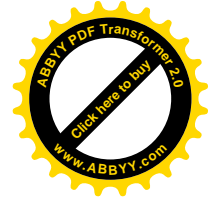
22. Закон України «Про правовий режим території що зазнала радіоактивного забруднення в наслідок Чорнобильської катастрофи» // Відомості Верховної Ради України – 1991р. – № 16. – Ст.198.
23. Закон України «Про правонаступництво України» // Відомості Верховної Ради України – 1991р. – № 46. – Ст. 617.
24. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» // Відомості Верховної Ради України – 1999р. – № 20-21. – Ст. 190.
25. Закон України «Про комітети Верховної Ради України» // Відомості Верховної Ради України – 1995р. – № 19. – Ст.134.
26. Закон України «Про свободу совісті та релігійної організації» // Відомості Верховної Ради України – 1991р. – № 25. – Ст. 283.
27. Закон України «Про статус і соціальний захист громадян які постраждали в наслідок Чорнобильської катастрофи» // Відомості Верховної Ради України – 1991р. – № 16. – Ст. 200.
28. Закон України «Про статус народного депутата» // Відомості Верховної Ради України – 1993р. – № 3. – Ст. 17.
29. Закон України «Про статус народних депутатів місцевих Рад народних депутатів» // Відомості Верховної Ради України – 1994р. – № 24. – Ст. 180.
30. Регламент Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради України – 1994р. – № 35. – Ст. 338.
31. Закон України «Про судоустрій України» // Відомості Верховної Ради України – 1981р. – № 24. – Ст. 357.
32. Закон України «Про статус судів» // Відомості Верховної Ради України – 1993р. – № 8. – Ст. 59.
33. Закон України «Про представництво президента України в Автономній Республіці Крим» // Відомості Верховної Ради України – 2000р. – № 21. – Ст. 158.
34. Закон України «Про уповноваження Верховної Ради України з прав людини» // Відомості Верховної Ради України – 1998р. – № 20. – Ст. 99.
35. Права людини. Міжнародні договори України, декларації документи / Упоряд. Ю.К. Качуренко. – К., 1992р.

Навчальна література:

1. Білечук П.Д., Кампо В.М. – Практикум з конституційного права України. Навч-метод посібник для студентів К., 1998 р.
2. Глушенко П.П. Соціально-правовий захист конституційних прав і свобод громадян (теорія і практика) / Під редакцією – Сильникова В.П. – СПб, 1998р.
3. Європейське конституційне судочинство. Системний трьохмовний тезаурус (англ., франц, укр.) – 1998р.
4. Годованець В.В. Конституційне право України: Конспект лекцій. – К.: МАУП, 2000р.
5. Конституційне право України . – М., 1995р.
6. Конституційне право України /Під редакцією В.В. Лазерева. – М., 1998р.
7. Конституція України – Основний закон держави, суспільства, людини: Наук-метод. рекомендації. – К., 1998р.
8. Лисінко С.Л. – Конституція України: матеріали до навчання – К., 1997р.

9. Політична система органів України: особливості становлення, тенденції розвитку. – К., 1998р.
10. Молдован В.В. Судоустрій України: опорні конспекти – К., 1998р.
11. Медведчук В. Сучасна Українська національна ідея і питання державотворення – К., 1998р.
12. Тодика Ю.М., Клименко Г.Б. Основи конституційного права України – Харків 1998р.
13. Светова С. Практика парламентаризму: Програма сприяння парламентів України – К., 1997р.
14. Підручник за редакцією В.В.Копейчикова: Основи конституційного права України – К., 1997р.
15. За редакцією В.Ф.Погорілка: Конституційне право України – К., 1999р.
16. Кравченко В.В., Сербан Ф.І. Конституційне право України (тематичний словник термінів та визначень.) – К., 1996р.
17. Молдован В.В., Мелашенко В.Ф. Конституційне право: опорні конспекти – К., 1996р.
18. Європейська конвенція прав людини та судова реформа в Україні: матеріали семінарів 6-8 березня в Трускавці й 15-16 травня 1997р. в Донецьку – 1998р.
19. Воеводин Л.Д. Юридичний статус особистості: навчальний посібник –М., 1997р.
20. Баглай М.В., Туманов В.А. Маленька енциклопедія конституційного права – М., 1998р.

Навчальне видання

**Методичні рекомендації
до вивчення навчального курсу
«Основи конституційного права України»**

Укладачі: **Юрій Анатолієвич Деркачов,
Тетяна Михайлівна Марченко**

Суми, СумДПУ, 2011.
Свідоцтво № 231 від 02.11.2000 р.

Відповідальна за випуск **А. А. Сбруєва**
Комп'ютерна верстка **Ю. С. Нечипоренко**

Здано в набір 03.10.2011. Підписано до друку 02.11.2011.
Формат 60x84/16. Гарн. Times. Друк ризогр.
Папір друк. Умовн. друк. арк. 3,5. Обл.-вид. арк. 3,7.
Тираж 100 прим. Вид. № 71.

Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка
40002, м. Суми, вул. Роменська, 87

Виготовлено на обладнанні СумДПУ ім. А. С. Макаренка